

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Diplomová práce

VÝSLECH SVĚDKA V CIVILNÍM ŘÍZENÍ

Barbora Kejdanová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Smolík, Ph.D.

Katedra: Občanského práva

Datum uzavření rukopisu: 30. 3. 2011

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. 3. 2011

Barbora Kejdanová

Obsah

Obsah	1
Úvod.....	3
1. Kořeny institutu výslechu svědka v českých zemích.....	6
1.1 Vývoj civilního procesu se zaměřením na problematiku důkazního řízení	6
1.2 Výslech svědka v nejstarších právních pramenech	8
2. Dokazování	12
2.1 Dokazování v procesním smyslu	12
2.2 Předmět dokazování	13
2.3 Důkazní prostředky	13
3. Svědek a zákonná svědecká povinnost	16
3.1 Osoba svědka a její procesní postavení.....	16
3.2 Zákonná svědecká povinnost	17
3.3 Odepření výpovědi	18
3.4 Ochrana utajovaných informací a povinnost mlčenlivosti.....	19
4. Zajišťování důkazu výslechem svědka a sankce trestního stíhání.....	21
4.1 Zajišťování důkazu výslechem svědka a sankce trestního stíhání	21
4.2 Předvolání	21
4.3 Donucovací prostředky - předvedení a pořádková pokuta.....	22
4.3.1 Předvedení	22
4.3.2 Pořádková pokuta	23
4.4 Sankce trestního stíhání.....	24
5. Provádění důkazu výslechem svědka	26
5.1 Postup při výslechu svědka	26
5.1.1 Výslech ad generalia.....	27
5.1.2 Výslech ad specialia	28
5.2 Protokolace výpovědi svědka nebo jiný její záznam	31
5.3 Výslech statutárního orgánu právnické osoby	33
6. Hodnocení důkazů	36
6.1 Hodnocení důkazů.....	36
6.2 Zásada volného hodnocení důkazů	37
6.3 Hodnocení svědecké výpovědi.....	39

7. Svědečné	42
7.1 Svědečné	42
7.1.1 Hotové výdaje.....	42
7.1.2 Ušlý výdělek.....	43
7.2 Uplatnění nároku na svědečné	43
8. Komparace naší právní úpravy s rakouskou právní úpravou.....	46
8.1 Komparace naší právní úpravy s rakouskou právní úpravou	46
8.2 Shodné prvky v rakouské právní úpravě.....	46
8.3 Rozdílné prvky v rakouské právní úpravě	48
8.3.1 Svědecká způsobilost.....	48
8.3.2 Svědecká povinnost.....	49
8.3.2.1 Povinnost dostavit se k soudu a uplatňované donucovací prostředky	49
8.3.2.2 Povinnost svědka vypovídat a právo odepřít svědectví.....	51
8.3.2.3 Povinnost složit přísahu	53
8.3.3 Postup při výslechu svědka podle rakouské právní úpravy.....	55
Závěr	58
Resumé.....	62
Klíčová slova - Key words.....	64
Seznam použité literatury	65

Úvod

Výslech svědka je v současné době jedním z nejvýznamnějších důkazních prostředků civilního řízení. Vzhledem ke snadné dostupnosti tohoto důkazního prostředku je také v soudním řízení velmi často používán, a proto si, dle mého názoru, zaslouhuje pozornost sám o sobě. Ačkoliv se lze s tímto důkazním prostředkem v řízení před soudem velmi často setkat, může při procesním dokazování působit řadu problémů. Zejména je tomu tak při vlastním provádění důkazu výslechem svědka a při jeho následném hodnocení. Významnou roli u tohoto důkazního prostředku totiž sehrává lidský faktor a často jsou to právě vlastnosti a rysy osobnosti vyslýchaného, které při projednávání vytváří řadu nepředvídatelných situací a přináší s sebou mnohá úskalí.

Díky absolvování stáže u obvodního soudu jsem se s problematikou provádění důkazu výslechem svědka mohla seznámit blíže a poznat některá specifika tohoto důkazního prostředku. I z tohoto důvodu bych ve své práci chtěla poukázat na to, jak jsou zákonná pravidla uváděna v život a jak je mnohdy zdánlivě suchá teorie v praxi zajímavá a neodhadnutelná.

Podstatu a smysl zákonné úpravy nelze, dle mého názoru, správně pochopit bez znalostí společenských a historických poměrů, ze kterých daná právní úprava vychází. Nelze se však ani zabývat jedním specifickým institutem bez poznání zákonitostí ovlivňujících celý civilní proces. Proto je, dle mého soudu, vhodné, věnovat se na počátku práce jak vývoji samotného důkazního prostředku výslechu svědka, tak i vývoji důkazního řízení, jehož zásady jsou pro úpravu jakéhokoliv důkazního prostředku často určující. Poznání historických vlivů, za kterých se tento důkazní prostředek formoval, může, dle mého názoru, přispět i k pochopení důvodů, které zákonodárce k té které úpravě výslechu svědka vedly. Část práce věnující se problematice historického vývoje institutu výslechu svědka bych chtěla pojmout i jako historický exkurs do nitra nejstarších českých právních památek a poskytnout pohled na doslovnou právní úpravu podávání svědectví.

V souvislosti s účastí na studijním programu LLP Erasmus v Rakousku jsem se rozhodla věnovat část své práce i komparaci naší právní úpravy důkazního prostředku výslechu svědka s právní úpravou rakouskou. To, že oba právní řády patří do oblasti

kontinentální právní kultury a že díky historickému vývoji byla právní úprava v obou zemích až do roku 1918 jednotná, jsou dle mého názoru skutečnosti, které si porovnání zaslouhují. Kromě podání základního přehledu postihujícího rozdíly i shody v obou právních úpravách, bych se chtěla zaměřit i na popsání institutů, které jsou našemu právnímu řádu neznámé. Jedná se například o povinnost svědka složit svědeckou přísahu, o možnost konfrontace již vyslechnutých svědků či o specifické postupy uplatňované při samotném provádění výslechu svědka, které se objevují v rakouské právní úpravě.

Aby však bylo možné srovnání provést, je nutné vysvětlit základní principy, na kterých právní úprava důkazního prostředku výslechu svědka v našem právním řádu spočívá. Na počátku kapitol pojednávajících o současné právní úpravě výslechu svědka bych se chtěla věnovat problematice celého důkazního řízení a objasnit základní pojmy dotýkající se procesního dokazování a důkazních prostředků obecně. Takovéto seznámení, dle mého názoru, umožňuje nejen snadnější pochopení výkladu o konkrétním důkazním prostředku, ale i poznání pravidel, která se uplatňují, pokud nejsou výslovně upravena v rámci ustanovení pojednávajících o tom kterém důkazním prostředku.

Výklad pojednávající o současné právní úpravě důkazního prostředku výslechu svědka bych chtěla započít objasněním pojmů dotýkajících se samotné osoby svědka. Zaměřila bych se zejména na vysvětlení svědkova procesního postavení a na objasnění institutu svědecké povinnosti i z ní uplatňovaných výjimek. V této souvislosti je, dle mého soudu, nutné, zmínit i možnost odepření svědecké výpovědi, ochranu utajovaných informací a povinnost mlčenlivosti. Se svědeckou povinností souvisí i donucovací prostředky, které umožňují soudu v určitých případech výslech svědka provést. Proto bych také problematiku jejich uplatňování ráda zahrнула mezi otázky, kterým bych se ve své práci chtěla věnovat.

Jak již bylo uvedeno výše, hraje významnou roli při provádění důkazu výslechem svědka lidský prvek, který může způsobovat i řadu problémů. Proto je, dle mého názoru, důležité, zaměřit se i na samotný postup při provádění tohoto důkazu, zejména s ohledem na praxi soudů a na možné změny v zákonné úpravě. Osobnost vyslýchaného však neovlivňuje pouze samotný průběh provádění důkazu výslechem

svědka, ale její specifika je nutné zohlednit i v rámci následného hodnocení provedeného důkazu. Z tohoto důvodu bych se chtěla ve své práci věnovat i specifickým problémům při hodnocení svědecké výpovědi, a to v rámci výkladu, který by navazoval na obecné pojednání o hodnocení jednotlivých důkazů. Ráda bych poukázala na jednotlivé aspekty, které je při hodnocení důkazů nutné zohlednit, a objasnila bych, jakým způsobem je prováděno samotné hodnocení svědecké výpovědi.

S výsledkem svědka je spjat i institut svědečného, který ač s procesním dokazováním přímo nesouvisí, má významný vliv na to, aby řízení před soudem probíhalo v souladu se zásadou spravedlivého procesu. Proto bych ve své práci chtěla vysvětlit i podstatu svědečného a objasnit, jaké náhrady je možno svědkovi přiznat a jak je nárok na tyto náhrady před soudem uplatňován.

V souvislosti s popsáním historického vývoje důkazního prostředku výsledku svědka, s objasněním principů, na kterých naše současná právní úprava tohoto důkazního prostředku spočívá, i v souvislosti s vysledováním shodných a rozdílných prvků v právních úpravách dvou sousedních států, bych se v závěru své práce ráda věnovala i jakési polemice o možnosti dalšího vývoje tohoto důkazního prostředku, a to jak v rámci celého důkazního řízení, tak i v souvislosti s možným budoucím sjednocováním právních řádů v rámci Evropské unie. Zhodnocení kapitoly pojednávající o komparaci naší právní úpravy s právní úpravou rakouskou by mohlo, dle mého názoru, přinést i některé odpovědi na otázky, jaké principy budou pro jednotnou právní úpravu určující a umožnit vysledovat i dopad některých prvků právní úpravy důkazního řízení uplatňovaných v zemích anglosaské právní kultury.

1. Kořeny institutu výslechu svědka v českých zemích

1.1 Vývoj civilního procesu se zaměřením na problematiku důkazního řízení

Základem evropského civilního procesu se stal proces římský, který se již v nejranějších dobách dělil na proces civilní a trestní, na rozdíl od českého procesního práva, které bylo ve svých počátcích jednotné. Římský proces byl ovládán zásadou volného hodnocení důkazů. Až později byla zakotvena určitá pravidla ve prospěch legální důkazní teorie, a to například úprava obsahující směrnice pro posuzování věrohodnosti svědka či úprava přípustnosti svědectví.¹

Středověký civilní proces na našem území byl charakteristický přechodem od tzv. iracionálních důkazních prostředků, mezi které lze řadit například přísahy a ordály, k tzv. racionálním důkazním prostředkům, mezi které patřily například listiny či důkaz výpovědi svědků. Z dalších důkazních prostředků této doby lze jmenovat úřední svědectví, zejména svědectví soudních orgánů, zemské desky i ohledání. Iracionálnost důkazů souvisela s uplatňovanou zásadou formalismu a vylučovala použití protidůkazu. Od 14. století se postupně rozšiřovalo užívání písemného svědectví, a to nejen svědectví osob úředních, zejména státních, církevních a městských orgánů, ale i osob soukromých. Lze tak pozorovat přechod od iracionálního důkazního prostředku svědeckou přísahou k racionálnímu důkaznímu prostředku svědeckou výpovědí.² Svědkové v této době již začínali svědčit o jimi vnímaných skutečnostech, nikoliv o tom, zda jsou přesvědčeni, že daná strana mluví pravdu.³ Od písemného svědectví se ale postupně upouštělo. Středověký civilní proces obsahoval i úpravu svědecké způsobilosti. Svědectví bylo umožněno pouze příslušníkům šlechty, kteří museli být bezúhonní. Jako svědci nemohly být dále povolány osoby choromyslné, děti či přímí příbuzní obviněného. Samotný výslech prováděli, jak u dvorského, tak u zemského soudu menší úředníci, zpravidla písaři, a to odděleně od jiných svědků a tajně. Svědectví se podávalo před líčením sporu a jeho obsah byl až do soudního přelíčení

¹ FIALA, Jaromír. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 20/Monographia XXI, 1974, s. 11, s. 19.

² SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces : vysokoškolská právnická učebnice*. Praha : Linde Praha, 1997, s. 57-60.

³ FIALA, Jaromír. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 20/Monographia XXI, 1974, s. 32.

tajný. Podané svědectví nebylo možné měnit a bylo zapisováno do soudních protokolů, tzv. knih svědomí. Před podáním svědectví byl svědek povinen přísahat. Úředník provádějící výslech mohl klást otázky až po samostatné výpovědi svědka a jeho úkolem bylo, mimo jiné, zjistit svědkův věk, místo, kde žije, i původ vypovězených skutečností.⁴ Svědci v této době neměli nárok na náhradu nákladů. Postupem času se v civilním řízení začala objevovat i svědecká povinnost.⁵

Období po Bílé hoře bylo charakteristické písemností procesu a postupným rozdělováním původně jednotného procesu na proces civilní a trestní. Soudy byly v této době vázány legální teorií důkazní, která určovala, jak důkazy a svědectví hodnotit. Mezi nejčastěji používané důkazní prostředky této doby lze řadit svědeckou výpověď, důkazy listinné i výpověď obviněného, která zpravidla vycházela z přiznání obviněného za použití tortury.⁶

Celkovou změnu a sjednocení úpravy civilního řízení přinesl až josefínský soudní řád z roku 1781. Obyčejové právo bylo touto úpravou potlačeno a civilní proces již striktně vycházel ze zákonné úpravy. V řízení začala dominovat zásada projednací a do popředí se dostaly i další zásady, zejména zásada dispoziční, zásada veřejnosti, či zásada volného hodnocení důkazů.⁷ Důkazní řízení bylo v této době omezeno jen na dokazování skutečností pochybných, přitom zákon sám stanovil výčet skutečností, které nebylo možné za pochybné pokládat.⁸

I přes několikaletou snahu o vydání nového civilního soudního řádu došlo ke změně až roku 1895, kdy byla vydána tzv. jurisdikční norma s doplňky, která platila i po vzniku samostatného Československa. Nová úprava byla charakteristická postupným

⁴ ADAMOVIČ, Karolína a kol. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha : LexisNexis CZ, 2005, s. 40-42.

⁵ FIALA, Jaromír. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 20/Monographia XXI, 1974, s. 33.

⁶ ADAMOVIČ, Karolína a kol. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha : LexisNexis CZ, 2005, s. 65.

⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces : vysokoškolská právnická učebnice*. Praha : Linde Praha, 1997, s. 61-62.

⁸ FIALA, Jaromír. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 20/Monographia XXI, 1974, s. 46-47.

uplatňováním zásady ústnosti a s určitými omezeními se do popředí dostávalo i volné hodnocení důkazů.⁹

Po únorovém převratu došlo k vydání nového občanského soudního řádu, který obsahoval i úpravu dotýkající se dokazování. Soudu byla například uložena povinnost opatřit a provést důkazy potřebné pro rozhodnutí věci, ač sami účastníci byli povinni označit důkazy k prokázání tvrzených skutečností. Nově stanovené procesní zásady tak směřovaly zejména k realizaci zásady materiální pravdy. Tato procesní úprava byla nahrazena až občanským soudním řádem, účinným od 1. dubna 1964.¹⁰

1.2 Výslech svědka v nejstarších právních pramenech

Úpravu provádění výslechu svědka obsahovala již jedna z nejstarších právních památek, a to Zákon sudnyj ljudem, neboli Soudní zákon pro laiky. Převažující část zákona byla věnována zejména trestněprávní úpravě a ze samotného obsahu lze vyčíst silné ovlivnění božími zákony, které byly nadřazeny nad zákony světské. Podle tohoto zákona měl soudce či panovník konající vyšetřování vyhledávat svědky, kteří se „bojí Boha, jsou vážení a nemají žádného nepřátelství ani zlosti ani odporu ani žaloby.“ Důraz byl kladen i na počet svědků, který byl odstupňován podle závažnosti sporu, nikdy však nesměl klesnout pod tři. Svědecká způsobilost byla upravena tak, že nesměli být povoláváni takoví svědci, kteří již byli usvědčeni ze lži nebo z přestoupení božího zákona, či svědci, kteří nebyli příčetní. Byl-li svědek přistižen při lži, byla mu zpravidla uložena povinnost přísahy, popřípadě peněžitá pokuta. Úprava se dotýkala i obsahu svědecké výpovědi, pokud šlo o svědky svědčící o skutečnostech, které sami slyšeli. Takoví svědci nesměli svou výpověď založit na skutečnostech, které slyšeli od osob jiných. „Svědkové z poslechu ať nesvědčí a neříkají: slyšeli jsme od někoho, že tento je dlužník, nebo něco jiného svědčí z poslechu.“¹¹

⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces : vysokoškolská právní učebnice*. Praha : Linde Praha, 1997, s. 62-65.

¹⁰ FIALA, Jaromír. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 20/Monographia XXI, 1974, s. 65-67.

¹¹ ADAMOVIČ, Karolina; SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 13-16.

Dalším právním pramenem, ve kterém se nalézala úprava svědecké výpovědi, byly Soběslavovy výsady, ačkoliv podstatnou část jejich obsahu tvořila úprava postavení německého obyvatelstva na našem území. Zmínka dotýkající se institutu svědecké výpovědi se proto vztahovala ke sporům, ve kterých na jedné straně vystupoval Čech, na straně druhé Němec. Jednalo-li se o spor Čecha proti Němci, mohl Čech na svou obranu povolat dva Němce a jednoho Čecha. Obdobně mohl Němec ve sporu proti Čechovi mít dva svědky Čechy a jednoho Němce. V obou případech se muselo jednat o panovníkovy poddané.¹²

I Statuta Konrádova, která se z velké části omezovala jen na problematiku rozdělení pravomocí mezi panovníka a šlechtu, obsahovala části dotýkající se důkazního řízení. Statuta například hovořila o povinnosti doložit své tvrzení svědectvím u sporů o majetek. Výjimku z této povinnosti představovaly případy, kdy svědky nebylo možno zjistit. „Co se nazývá nárok, to nemá být, leč kde je známo bezpečným svědectvím, že pozbyl svého majetku, ledaže se to přihodilo v lese nebo v nějakém skrytém místě.“ Stejně tak bylo zakázáno obecné obviňování bez potvrzení svědeckou výpovědí. „Žádný sok ať nikoho neobviňuje, leč by škoda byla známa s bezpečným svědectvím sousedů.“¹³

Další významnou právní památkou byl i Horní zákoník Václava II., který měl kromě úpravy horního práva omezit pravomoci šlechty, zejména v oblasti soudnictví, a docílit tak upevnění postavení panovníka ve státě. Úprava zákoníku vycházela z práva římského a částečně i z práva církevního. Jeho dvanáctá kapitola byla věnována svědecké výpovědi a povinnosti svědčit. Podat svědeckou výpověď bylo například zapovězeno služebnictvu, vyjma těch, kteří sloužili dobrovolně a věrně. Dále svědectví nepříslušelo ženám, které byly považovány za bytosti „lehkovážné a neustavičné“, a osobám chudým, neb u nich hrozilo ovlivnění jejich výpovědi skrze dary. Již úprava v Horním zákoníku neumožňovala svědectví osoby ve své vlastní věci, stejně tak jako

¹²ADAMOVIČ, Karolina; SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň :
Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 23-24.

¹³ADAMOVIČ, Karolina; SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň :
Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 27-28.

svědectví osob příbuzných, a to do pátého stupně příbuzenství. Potřebný počet svědků pro jakýkoliv spor byl v tomto zákoně omezen na dva.¹⁴

Obsahem Knihy rožmberské bylo systematické uspořádání obyčejového práva do jakési příručky pro soudní praxi u zemského soudu. Jednalo se o první česky psanou právní knihu z oblasti zemského práva. Úprava pojednávající o podávání svědectví obsahovala výčet případů, ve kterých byl svědek zpravidla povoláván. Jednalo se například o případy vzetí v držbu, ruční zástavu, rozvázání nedílného společenství či v případech sporu o zakladatelská práva k nemovitostem.¹⁵

Ve výčtu historických právních památek nelze opomenout Vladislavské zřízení zemské. Význam tohoto pramene spočíval v úpravě rozložení moci ve státě mezi panovníka, měšťany a šlechtu. Šlechtě se dostalo příznivějšího postavení na úkor zástupců měst a panovníka. Část pojednávající o menším zemském soudu obsahovala i zmínku o nutnosti svědectví, a to pouze odkazem na stejnou úpravu při projednávání sporů před větším zemským soudem.¹⁶

Významnou roli pro vývoj civilního řízení na našem území sehrál i Traktát Jakuba Menšíka z Menštejna pojednávající zejména o řízení před šlechtickým soudem řešícím spory o pozemky, o řízení před tzv. mezním soudem. Jelikož byl tento traktát prohlášen zemským sněmem za zákon, stal se tak součástí právní úpravy zemského práva. Pro historický vývoj institutu výslechu svědka byla významná zmínka popisující způsob provádění přísahy svědků v jámě, která připomínala hrob: „Potom má pán purkrabě oznámiti, aby svědci ven k hrobu vyšli, a v hrobě na Božím Umučení, toliko v košilích, bosí a bez pasův, s odpjatými obojky, s nepřikrytými hlavami, kleče přísahali.“ Úprava obsahovala i samotnou svědeckou přísahu, kterou byl takový svědek povinen odříkat: „Přisahám Pánu Bohu, všem svatým, v této při, kteráž je mezi A. s jedné a B. s strany druhé, o ty meze a hranice, o kteréž jest mezi nimi pře, že to, čehož sem dobře povědom, právě a spravedlivě povím, povedu a ukáži, a to ne pro přízeň,

¹⁴ADAMOVIČ, Karolina; SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 31-36.

¹⁵ADAMOVIČ, Karolina; SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 37, 40.

¹⁶ADAMOVIČ, Karolina; SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 93-95.

nebo nepřízeň, ani pro kterau koliv věc! Tak mi Pán Bůh pomáhej, všickni svatí, Amen!¹⁷ Právě tento postup při podání přísahy dokládá pozůstatky ordálových přísah svědků, jejichž průběh se odlišoval s ohledem na zeměpisnou polohu. Například na Moravě byla tato přísaha vykonávána s drnem na hlavě. Ačkoliv tento traktát vytvořil pro podání přísahy pevná pravidla, nabyla tato přísaha postupem času církevního charakteru a soudcům postačovalo podání přísahy svědka na kříž.¹⁸

¹⁷ADAMOVIÁ, Karolina; SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 109-110.

¹⁸MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha : Leges, 2010, s. 81.

2. Dokazování

2.1 Dokazování v procesním smyslu

Dokazováním v procesním smyslu rozumíme právem upravený postup soudu a účastníků řízení, který nemůže probíhat podle jiných pravidel, než která stanoví zákon, a jehož cílem je získání potřebných skutkových poznatků o rozhodných skutečnostech.¹⁹ Nutnost zákonného postupu při dokazování lze dovodit i ze zásady spravedlivého procesu.

Dokazování v procesním smyslu je nutno odlišit od dokazování ve smyslu obecném i od dokazování v čistě logickém smyslu. Procesní dokazování překračuje hranice logického dokazování, i když soud jeho pravidla při svém postupu využívá. Zejména tak činí při posuzování vztahů a zákonitostí mezi skutečnostmi, které se v průběhu procesu dozvídá.²⁰

Procesní dokazování lze bezesporu zařadit mezi jednu z hlavních činností soudu. Jeho účelem je získání pravdivých poznatků o skutečnostech, které soudu umožní rozhodnout ve věci samé, o tzv. rozhodných skutečnostech. Tyto poznatky pak musí být takové kvality, aby mohly být podkladem pro rozhodnutí soudu, které bude spravedlivé, správné a zákonné.

Při procesním dokazování náleží zjišťování skutkových poznatků soudu, který také určuje, kdy je daná skutečnost dostatečně prokázána. Jistou míru součinnosti však nelze upřít ani účastníkům řízení. Účastníci řízení při plnění svých procesních povinností vymezují předmět dokazování a zpravidla jsou to právě oni, kteří volí důkazní prostředky, jichž má být pro prokázání tvrzených skutečností užito.²¹ Účastníci mají rovněž právo být při dokazování přítomni a vyjadřovat se ke všem provedeným důkazům.

¹⁹WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008, s. 245.

²⁰STAVINHOVÁ, Jaruška; LAVICKÝ, Petr. *Základy civilního procesu*. Brno : Masarykova univerzita Brno, 2009, s. 74.

²¹WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008, s. 249.

2.2 Předmět dokazování

Předmětem dokazování rozumíme ty skutečnosti, které jsou významné pro rozhodnutí soudu. Tvoří jej tedy to, co má být dokázáno. Jedná se o konkrétní individuální skutečnosti, které jsou rozhodující pro předmět řízení. Pokud se jedná o řízení sporné, jsou to pouze ty skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné. Poznatky o těchto skutečnostech může soud získat jedině cestou procesního dokazování.

Předmět procesního dokazování lze vymezit i negativně, a to stanovením skutečností, které není třeba dokazovat. Tyto skutečnosti pak nebudou předmětem procesního dokazování. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“) v ustanovení § 121 mezi takové skutečnosti řadí skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti a právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů. Všeobecně jsou tyto skutečnosti vyjmuty z předmětu dokazování proto, že mohou být na základě zákona v procesu užity i bez dokazování, či proto, že o nich soud získal znalost jinak než postupem procesního dokazování.

Výběr konkrétních skutečností, které mají být v jednotlivém řízení dokazovány, provádí soud a vychází zejména ze skutečností, které jsou uvedeny již v žalobě, respektive v návrhu na zahájení řízení. Při výběru skutečností však soud přihlíží i k tomu, co již v řízení vyšlo najevo.²²

2.3 Důkazní prostředky

Důkazní prostředek chápeme jako zdroj, ze kterého poznáváme dokazovanou skutečnost. Důkazem pak rozumíme zprávu o určité skutečnosti získanou pomocí důkazního prostředku. Je jím informace získaná procesním dokazováním, neboli výsledek procesního dokazování.²³ Pojmy důkaz a důkazní prostředek jsou často nesprávně zaměňovány a používány jako synonyma. Zpravidla lze až z kontextu vyčíst, zda je myšlen důkazní prostředek či důkaz ve výše uvedeném slova smyslu.

²²WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008, s. 253.

²³DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 883.

Zákonodárce v ustanovení § 125 OSŘ stanoví, že „za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci“. Po této větě následuje demonstrativní výčet nejčastěji používaných důkazních prostředků. Mimo výslechu svědka zákon uvádí znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny. Důsledkem skutečnosti, že zákonodárce nevyužil taxativního výčtu důkazních prostředků, je i judikaturou potvrzený závěr, že v řízení lze použít i takových důkazních prostředků, které nejsou českému právu známé. Mezi důkazní prostředky, které nejsou v ustanovení § 125 OSŘ uvedeny, lze řadit například zvukové či obrazové záznamy, fotografie, články, nebo počítačové výstupy.

Někteří autoři spatřují výjimku z pravidla, že za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, případy, kdy by měl soud přednostně užít určité důkazní prostředky a jiné důkazní prostředky by měl užít teprve tehdy, kdy stanovený důkazní prostředek pro prokázání rozhodné skutečnosti použít nelze. Za takovou výjimku považují například situaci, kdy hmotné právo pro platnost úkonu vyžaduje písemnou formu a existenci či neexistenci takového úkonu bude nejprve nutné prokazovat předmětnou listinou. Teprve v případě, kdy by nešlo důkaz listinou provést, bylo by možné využít jiných důkazních prostředků.²⁴ Nasnadě je otázka, zda se nejedná spíše o zásah do zásady volného hodnocení důkazů a o výraz reziduálních prvků zásady legální teorie důkazní, která soudu ukládala, jaké důkazy má k prokázání jakých skutečností provést. Pokud ale budeme vycházet ze skutečnosti, že zásada volného hodnocení důkazů, tak, jak je v současné době uplatňována, se dotýká pouze hodnocení pravdivosti, a v jejím rámci též věrohodnosti, provedených důkazů, lze se s uvedeným názorem, že se jedná o výjimku z pravidla obsaženého v ustanovení § 125 OSŘ, ztotožnit.

Závěr ustanovení § 125 OSŘ hovoří o způsobu provádění důkazů. Zákon stanovuje způsob provedení jen těch důkazů, které uvedl v demonstrativním výčtu. Pokud by bylo prováděno dokazování jinými důkazními prostředky, byl by soud povinen určit způsob jeho provedení, a to zejména podle povahy daného prostředku.²⁵

²⁴WINTEROVÁ, Alena. *Občanské právo procesní : studijní příručka*. Praha : ISV nakladatelství, 1996, s. 142-143.

²⁵DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 883.

Například v případě uvedeného obrazového záznamu by připadalo v úvahu jeho přehrání. Zákon tuto povinnost vyjadřuje tak, že „pokud není způsob provedení důkazu předepsán, určí jej soud“.²⁶

²⁶§ 125 OSŘ

3. Svědek a zákonná svědecká povinnost

3.1 Osoba svědka a její procesní postavení

Pokud jde o samotnou osobu svědka, úvodní slova ustanovení § 126 odst. 1 OSŘ, který pojednává o výpovědi svědka, hovoří o fyzické osobě, která není účastníkem řízení. Přímou definici svědka zákon nepodává. Výkladem dojdeme k závěru, že v řízení před soudem může být jako svědek činná jakákoliv fyzická osoba, vyjma účastníků řízení, popřípadě jejich zástupců. Logicky lze dovodit nemožnost svědčit i u jiných subjektů řízení, zejména u soudce.²⁷

Ustanovení § 126 odst. 4 OSŘ pak zpřesňuje úpravu postavení osoby, pokud se jedná o fyzickou osobu, která je statutárním orgánem či členem statutárního orgánu právnické osoby, která je účastníkem řízení. Odkazem na ustanovení § 131 OSŘ upravujícím výslech účastníka řízení zákon stanoví, že takováto osoba může být vyslechnuta pouze jako účastník řízení, nikoliv jako svědek.

V souvislosti s tímto bylo doplněno ustanovení § 126a OSŘ, které stanoví úpravu pro výslech osoby, která v době prováděného výslechu již v postavení statutárního orgánu či člena statutárního orgánu právnické osoby nevystupuje, ačkoliv v době, kdy se udály pro výpověď rozhodné skutečnosti, v tomto postavení vystupovala.

Procesní postavení svědka vychází z jeho nezastupitelnosti, která spočívá v subjektivním vnímání určitých událostí. O stejné skutečnosti však může jako svědek vypovídat i několik osob.²⁸ Nezastupitelnost je vlastní pouze osobě svědka. Tlumočník či znalec, zastoupen být může, neboť jejich postavení je dáno jejich odbornými znalostmi, nikoliv osobním vnímáním určitých skutečností.

Způsobilost svědka je omezena pouze na schopnost vnímat rozhodné skutečnosti a na schopnost tyto skutečnosti, tedy to, co sám vnímal, před soudem reprodukovat. Svědkovi již nepřísluší, aby skutečnosti, které vnímal, jakkoliv hodnotil a činil z nich o věci před soudem skutkové či právní závěry. Pokud by jeho svědecká výpověď přesto

²⁷WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008, s. 261.

²⁸WINTEROVÁ, Alena. *Občanské právo procesní : studijní příručka*. Praha : ISV nakladatelství, 1996, s. 138.

takovéto názory na posouzení věci obsahovala, soud by k nim při hodnocení výpovědi nesměl přihlížet.

Z uvedeného vyplývá, že svědkem může být i osoba nezpůsobilá k právním úkonům, popřípadě osoba v takovéto způsobilosti omezená. Není tak vyloučeno ani podání svědecké výpovědi dítětem, případně osobou stíženou duševní poruchou.

Na postavení svědka nic nemění ani okolnost, že svědek může sám, zejména vzhledem ke svému vzdělání či vykonávanému povolání, vnímané skutečnosti odborně hodnotit. Tento, tzv. znalecký svědek, však nemůže nahradit osobu znalce, pokud zákon pro posouzení rozhodných skutečností vyžaduje provedení znaleckého důkazu. Pokud by soud svědkovy odborné závěry použil a jeho výpověď považoval za důkaz znalcem, jednalo by se o procesní vadu, která by mohla ovlivnit zákonnost rozhodnutí ve věci samé.²⁹

Omezení svědecké způsobilosti pouze na vnímání skutečností a na jejich následnou reprodukci nevylučuje ani podání svědeckví osobou podjatou či zaujatou. Tyto skutečnosti nemají vliv na svědeckou způsobilost, soud by k nim měl ale přihlídnout při hodnocení výpovědi zejména s ohledem na věrohodnost svědka a význam získaného důkazu.

Osobu svědka je také nutno odlišovat od tzv. přezvědné osoby, kterou může soud požádat o vyjádření před provedením určitého zamýšleného opatření.³⁰

3.2 Zákonná svědecká povinnost

Ze znění ustanovení § 126 odst. 1 OSŘ vyplývá všeobecná svědecká povinnost. Touto obecnou povinností zákon ukládá každému, kdo byl předvolán, aby se na předvolání soudu dostavil a vypovídal jako svědek. Svědek musí vypovědět pravdu a nic nezamlčovat. Důvod takovéto úpravy spočívá v tom, že osobní výpověď svědka je často nenahraditelným důkazem a souvisí s jeho nezastupitelností, neboť jen on rozhodné skutečnosti vnímal, slyšel, viděl.

²⁹WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008, s. 261-262.

³⁰WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008, s. 261.

3.3 Odepření výpovědi

Jak bylo uvedeno výše, je ten, kdo je předvolán jako svědek, povinen se vždy k soudu dostavit. Zákon však stanoví případy, kdy je mu umožněno, aby odmítl vypovídat. Takové právo je svědkovi zaručeno již na ústavněprávní úrovni a to v čl. 37 odst. 1 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. O tomto právu je nutno svědka poučit.

Z dikce ustanovení § 126 odst. 1 OSŘ lze vyčíst, že možnost odepřít výpověď nastane v případě, kdy by svědek mohl podáním výpovědi způsobit nebezpečí trestního stíhání sobě či osobám jemu blízkým. Pojem osoby blízké je obecně vymezen v ustanovení § 116 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“). Takovou osobou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec, manžel, partner. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.³¹ Jelikož závěr ustanovení § 126 odst. 1 OSŘ stanoví, že „o důvodnosti odepření výpovědi rozhoduje soud“, je nutné, aby předvolaný svědek důvody, pro které odpírá podat svědeckou výpověď, soudu oznámil.

Míra konkrétnosti, v jaké mají být soudu informace sděleny, není jednoznačně určitelná. Lze mít za to, že pouhé povrchní odkázání na výše zmíněné ustanovení by k posouzení přípustnosti odmítnutí výpovědi nepostačovalo. Na jedné straně se objevuje názor, že svědek by měl uvést naprosto konkrétní skutečnosti, ze kterých toto své právo odvozuje, i s odkazem na vysvětlení, proč tomu takto podle jeho názoru je.³² Vystává ale otázka, do jaké míry je přesné konkrétní vysvětlení nutné, s ohledem na účel ustanovení, které má poskytovat ochranu před nebezpečím trestního stíhání, které by hrozilo svědkovi, popřípadě osobám jemu blízkým. Proto se objevují i názory, podle kterých není nutné žádat od svědka podrobné vysvětlení, ale postačí sdělení konkrétního důvodu, pro který chce výpověď odepřít.³³

³¹§ 116 OZ

³²DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 886.

³³ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha : Linde Praha, 2009, s. 296.

Podle mého názoru je třeba nalézt určitý kompromis mezi oběma řešeními. Posouzení důvodnosti odepření svědeckví náleží soudu, je proto na něm, aby individuálně posoudil, zda pro rozhodnutí o důvodnosti či nedůvodnosti odepření svědecké výpovědi má dostatek informací.

Uvedenou problematikou se zabýval i Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 149/97, kterým potvrdil, že kritéria určující důvodnost odepření výpovědi nelze pro svou odlišnost v konkrétních rozhodovaných případech obsáhnout obecným pravidlem. Míru konkrétnosti při uvádění důvodů, pro které svědek chce využít svého práva výpověď odepřít, však omezil a stanovil, že od něj nelze vyžadovat údaje v tak konkrétní podobě, která by pro něj znamenala zkrácení či jen omezení jeho ústavně zaručeného práva.

3.4 Ochrana utajovaných informací a povinnost mlčenlivosti

Kromě uvedené možnosti odepření svědecké výpovědi je na soudu, aby dbal zákonem stanovené povinnosti mlčenlivosti ohledně utajovaných informací a také povinnosti mlčenlivosti, která je státem přímo stanovena či uznávána. Výslech osoby, na kterou se uvedené povinnosti vztahují, by tak bylo možné provést jen tehdy, pokud by byl vyslýchaný povinnosti mlčenlivosti zproštěn příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu byla tato povinnost stanovena.³⁴

Předmětem dokazování mohou být informace utajované podle zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně utajovaných informací“) pouze v případě, jestliže došlo ke zproštění povinnosti zachovávat o utajovaných informacích mlčenlivost. O zproštění mlčenlivosti rozhoduje oprávněný orgán a záleží jen na posouzení tohoto orgánu, zda k tomuto zproštění dojde. Pokud příslušný orgán zproštění mlčenlivosti odmítne, nemohou být utajované informace před soudem jakkoliv projednávány, nemohou proto být ani předmětem dokazování.

Pokud dojde ke zproštění povinnosti mlčenlivosti, a tyto informace budou před soudem projednávány, bude přesto třeba dbát při jednání zvláštních opatření k ochraně těchto informací. Jednalo by se zejména o omezení veřejnosti jednání a o nutnost poučit

³⁴§ 124 OSŘ

všechny osoby účastníci se jednání podle zákona o ochraně utajovaných informací, vyjímaje případy, kdy se tyto osoby prokážou osvědčením pro příslušný stupeň utajení podle zmiňovaného zákona. Nutnost poučení, které provádí předseda senátu, popřípadě nutnost držení uvedeného osvědčení, by se v takovém případě vztahovala i na zástupce účastníků.³⁵

Povinností mlčenlivosti, kterou musí soud respektovat, zákon rozumí povinnost uloženou jinými zákony nebo povinnost uznanou státem. Zvláštními zákony jsou například zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, a zákony další, které tak stanoví povinnost mlčenlivosti pro osoby vykonávající zvláštní povolání. Tyto osoby může stanovené povinnosti mlčenlivosti zbavit buď k tomu příslušný orgán, popřípadě osoba, v jejímž zájmu byla povinnost mlčenlivosti uložena. Jen tak mohou být skutečnosti chráněné touto mlčenlivostí v řízení projednávány a dokazovány.³⁶ Specifickou povinnost mlčenlivosti vztahující se ke zdravotní dokumentaci pacienta musí dodržovat i lékař. Pokud účastník svoji zdravotnickou dokumentaci soudu předloží a navrhne provedení důkazu tímto materiálem, má tento úkon stejné následky jako jím učiněné výslovné zproštění povinnosti mlčenlivosti lékařů a jiného zdravotnického personálu.³⁷

³⁵DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 882.

³⁶WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008, s. 261-262.

³⁷DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 882.

4. Zajišťování důkazu výsledkem svědka a sankce trestního stíhání

4.1 Zajišťování důkazu výsledkem svědka a sankce trestního stíhání

Nesplnění svědecké povinnosti tak, jak vyžaduje zákon, je stíháno jak sankcemi civilněprávními - pořádkovou pokutou podle ustanovení § 53 OSŘ a předvedením podle ustanovení § 52 OSŘ, ale i sankcemi trestněprávními.³⁸ Zejména svědkovi hrozí postih za trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle ustanovení § 346 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“). Na civilněprávní následky nesplnění svědecké povinnosti je svědek upozorněn již v předvolání.

4.2 Předvolání

Svědka se předvolává usnesením. Předvolání k soudu je činěno v listinné nebo v elektronické podobě, tedy písemnou formou. V naléhavých případech však zákon umožňuje i předvolání telefonicky nebo telefaxem. K telefonickému předvolání bude soud přistupovat ve výjimečných případech, zpravidla aby nemusel k výslechu svědka odročovat již nařízené jednání. O telefonickém předvolání soud učiní záznam ve spise. Případ, kdy je svědek předvoláván telefaxem, s sebou nese výhodu spočívající v tom, že s tímto způsobem předvolávání nejsou spojeny lhůty zakládající vyvratitelnou domněnku doručení. Ústně lze osobu předvolat při jednání nebo při jiném úkonu soudu, u něhož je předvolávaný přítomen. O ústním předvolání soud učiní záznam do protokolu.³⁹

Zákonná úprava obsahuje i obecné náležitosti předvolání, které musí předvolání obsahovat. Zákon nebo zvláštní právní předpis může pro předvolání stanovit náležitosti další, například pokud by šlo o předvolání k přípravnému jednání. Podle ustanovení § 51 odst. 2 OSŘ musí být obsahem předvolání zejména oznámení, v jaké věci se má předvolaný dostavit, předmět a místo úkonu soudu, doba zahájení úkonu, důvod předvolání, poučení o povinnostech předvolaného při úkonu a popřípadě i předpokládaná doba trvání úkonu.

³⁸WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008, s. 262.

³⁹DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 378.

V praxi je nutné, aby si soudce, který bude svědky předvolávat, předem uvědomil, jak bude jednání časové probíhat a kolik svědků bude předvolávat. Bude-li pro rozhodnutí věci nutné vyslechnout více svědků, je žádoucí, aby soudce volil jejich postupné předvolávání s určitým časovým odstupem. Nemělo by například docházet k tomu, že by svědek nepřiměřeně dlouhou dobu strávil čekáním před jednací síní. I když je povinnost dostavit se na předvolání k soudu a vypovídat svědkovou povinností, neměla by být skutečnost, že si svědek pro splnění této povinnosti vyhradil čas, právě dlouhotrvajícím čekáním, znevažována.⁴⁰

4.3 Donucovací prostředky - předvedení a pořádková pokuta

4.3.1 Předvedení

Předvedení je opatřením, kterým si soud zajišťuje osobní přítomnost svědka u procesního úkonu. K předvedení svědka k výslechu lze přistoupit jen tehdy, pokud byl řádně předvolán, o možnosti předvedení byl poučen a bez omluvy se nedostavil. Jedná se o případy, kdy se má svědek dostavit k výslechu k soudu, nebo na jiné místo, kde má soud provést jeho výslech. K předvedení svědka by však mělo docházet pouze v naléhavých případech, například u svědka, který se bez omluvy nedostavil, a skutečnost, k jejímuž objasnění mělo dojít právě jeho výslechem, dosud nebyla v řízení spolehlivě prokázána již provedenými důkazy. Pokud by o takový případ nešlo, neměla by být účast svědka takovým opatřením vynucována samoúčelně.⁴¹

O předvedení rozhodne předseda senátu usnesením, které se doručuje až při předvedení. Odvolání proti tomuto usnesení není vyloučeno, nemá však odkladný účinek. Proto je možné a nutné předvedení provést i v případě, jestliže svědek podal proti usnesení odvolání.

Předvedení provádí na žádost soudu Policie České republiky. Pokud jde o nezletilého, provede předvedení namísto Policie České republiky přednostně orgán

⁴⁰JIRSA, Jaromír; VÁVRA, Libor; JANEK, Kryštof; MEDUNA, Petr. *Klíč k soudní síni : příručka pro začínající soudce a advokáty*. Praha : LexisNexis CZ, 2006, s. 358.

⁴¹DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 382.

sociálně právní ochrany dětí či jiná vhodná osoba. Soud u nezletilého požádá Policii České republiky o předvedení pouze v případě, nelze-li jeho předvedení zajistit jinak.⁴²

4.3.2 Pořádková pokuta

Pořádková pokuta patří spolu s vykázáním mezi pořádková opatření. Je jedním z prostředků, kterým soudy udržují pořádek při jednání, důstojnost a slušnost vystupování před soudem a v neposlední řadě jí soudy vynucují dodržování nezbytného respektu. Pořádkovou pokutu tak lze uložit i svědkovi, který se bez vážného důvodu nedostaví k soudu, ačkoliv byl řádně a včas předvolán, a soud zároveň nerozhodl o jeho předvedení. Uložení pořádkové pokuty je tedy krajním opatřením, má být ukládána jen tam, kde domluva či méně citelné prostředky nevedly k nápravě.⁴³ Pořádkovou pokutu lze uložit i opakovaně.

Soud je podle ustanovení § 53 odst. 1 OSŘ oprávněn uložit pořádkovou pokutu až do výše částky 50 000 Kč. Při stanovování výše pořádkové pokuty by soud měl vzít v úvahu zejména závažnost provinění, pro které pokutu ukládá, hodnotu předmětu řízení, ale i majetkové poměry osoby, které se pokuta ukládá. Výchovný účel pořádkové pokuty spočívající v zabránění opakování sankcionovaného chování by totiž při stanovení příliš nízké, či příliš vysoké pokuty, nemusel být naplněn.

Usnesení, kterým se pořádková pokuta ukládá, musí být řádně přezkoumatelné, proto musí být důvod uložení pořádkové pokuty náležitě konkretizován a odůvodněn. Odvolání proti takovému usnesení je přípustné. Pokud by soud podanému odvolání v celém rozsahu vyhověl, může usnesení o uložení pořádkové pokuty z podnětu podaného odvolání změnit i soud prvního stupně v rámci autoremedury.⁴⁴ Pokud by ale soud prvního stupně odvolání nevyhověl, rozhodoval by o něm soud nadřízený. Usnesení o uložení pořádkové pokuty, které již je vykonatelné, je exekucním titulem.

Zákon však umožňuje, aby soud uloženou pořádkovou pokutu prominul, a to zcela či jen z části, i po pravomocném skončení řízení. Zpravidla k prominutí dochází

⁴²ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha : Linde Praha, 2009, s. 116-117.

⁴³DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 385.

⁴⁴§ 210a OSŘ

na návrh toho, komu byla uložena, pokud to odůvodňuje jeho pozdější chování. Pokutovaný svědek by si tak musel z uložené pokuty vzít ponaučení, již se sankcionovaného chování nedopustit, popřípadě se soudu omluvit či alespoň vyjádřit lítost. Zda soud uloženou pokutu promine, záleží jen na jeho úvaze. Usnesení o prominutí uložené a dosud nevyhozené pokuty musí být náležitě odůvodněno a doručuje se tomu, kdo o prominutí žádal. V případě nevyhovění žádosti o prominutí pokuty se rozhodnutí nevydává a nelze proti němu podat odvolání.⁴⁵ Vymožené pořádkové pokuty připadají státu.

4.4 Sankce trestního stíhání

Jak bude uvedeno dále v kapitole pojednávající o provádění výslechu svědka, musí být svědek před započítím výslechu poučen i o trestněprávních následcích křivé výpovědi. Konkrétně je tímto následkem trestní stíhání za trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle ustanovení § 346 TZ. Smyslem tohoto trestněprávního ustanovení je zájem na tom, aby byl v řízení před soudy, popřípadě před jinými vyšetřovacími orgány, správně zjištěn skutkový stav, který bude podkladem pro zákonné rozhodnutí věci.

Svědek se uvedeného trestného činu dopustí v případě, pokud zamlčí, nebo uvede nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí věci. O zamlčení takové okolnosti půjde i v případě, kdy by na ni nebyl výslovně tázán, věděl však, že se o takovou okolnost jedná a úmyslně o ní nevyověděl. Zda jde o okolnost, která má podstatný význam pro rozhodnutí, záleží vždy na posouzení konkrétního případu. Zpravidla o ni půjde, pokud je třeba takovou okolnost vzít v úvahu při řešení rozhodované otázky.⁴⁶

Trestní stíhání za výše uvedený čin přichází v úvahu pouze v případě, pokud se svědek takového jednání dopustí úmyslně a jeho úmysl se vztahuje i na skutečnost, že ví, že se jedná o okolnost, která má pro rozhodnutí výše uvedený význam. Pro trestní

⁴⁵DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 387.

⁴⁶ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník : komentář. II, § 140-421*. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 2962-2963.

odpovědnost však není rozhodné, zda řízení před soudem, ve kterém je svědek vyslýchán, koná samosoudce či senát.

Pachatel tohoto trestného činu pak může být potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti, popřípadě závažnějším trestem, pokud se takového činu dopustí za některé z přitěžujících okolností.⁴⁷

⁴⁷§ 346 odst. 2, odst. 3 TZ

5. Provádění důkazu výsledkem svědka

5.1 Postup při výslechu svědka

Postup při provádění důkazu výsledkem svědka, pokud se týká techniky dokazování, patří k jedněm z nejnáročnějších. Důvod této náročnosti spočívá v tom, že při jeho provádění hraje velkou roli lidský faktor.

Skutečnosti, k nimž má předvolaný svědek vypovídat, by měly být soudu známy již z žaloby. Pokud výslech svědka navrhuje některý z účastníků, je nutné, aby soudu sdělil, které skutečnosti mají být svědeckou výpovědí prokázány. Tím soud získává podklad pro předmět výslechu a také může snáze rozhodnout, zda je předvolání dané osoby k výslechu pro rozhodnutí věci nezbytné. Mimo předvolání svědka soudem se však svědek může k jednání dostavit na popud samotného účastníka. I v tomto případě zůstává na úvaze soudu, zda výslech svědka provede či nikoliv. Vždy musí být patrná souvislost mezi skutkovou okolností, která má být výsledkem prokázána, a výslechem.⁴⁸

Nová úprava procesního postupu při výslechu svědka s účinností od 1. 1. 2001 již nevyžaduje, aby dosud nevyslechnutí svědci nebyli přítomni jednání předcházejícímu jejich výslechu. Předchozí úprava vycházela z myšlenky, že svědek by mohl být ovlivněn tím, co již z dosavadního průběhu jednání vyslechl. Nyní se však zákonodárce přiklonil k názoru, že svědek je již předem rozhodnut, jak bude ve věci vypovídat, a jeho přítomnost při jednání nemá zpravidla na jeho výslech zásadní vliv, dokonce může být v některých případech pro jeho následný výslech přínosem.⁴⁹ Klady jsou spatřovány zejména v tom, že svědek bude zpravidla lépe seznámen s předmětem výslechu a bude tak moci pružněji a výstižněji reagovat na kladené otázky. Současná právní úprava ale nevylučuje, aby soudce rozhodl o vyloučení svědka z přítomnosti na jednání, či učinil jiné opatření, pokud je to, dle jeho názoru, pro podání svědecké výpovědi vhodné. Zákonodárce tímto soudci umožňuje setrvávat na dosavadních zvyklostech a dosud nevyslechnuté svědky do jednací síně nepouštět.

⁴⁸DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 886.

⁴⁹DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 887.

Otázkou pak zůstává, jak dalece je tato nová úprava uváděna soudní praxí v život a zda se lze opravdu přiklonit k názoru, který vyzdvihuje klady takového postupu při výslechu svědka. Dle mého soudu se nelze jednoznačně ztotožnit s tvrzením, že přítomnost při jednání předcházejícímu svědkově výpovědi bude pro jeho výslech přínosem. Dosud nevyslechnutého svědka může totiž ovlivnit emoční naladění procesních stran a jejich zástupců a „vtáhnout jej do hry“ dříve, než bude moci nezaujatě a nestranně reprodukovat vnímané skutečnosti. Vyzdvihovat svědkovu lepší orientaci při výslechu a jeho důkladnější seznámení se s jeho předmětem není, dle mého názoru, vhodné, a to vzhledem k možnostem, které má soudce provádějící výslech k usměrňování svědkovy výpovědi a k seznámení svědka s tím, k čemu má být slyšen. V rámci provádění a hodnocení důkazu výslechem svědka by do popředí měla vystupovat otázka pravdivosti, respektive věrohodnosti, provedeného důkazu, nikoliv otázka připravenosti svědka k výslechu. Domnívám se, že i současná soudní praxe není nové právní úpravě příliš nakloněna a i soudci se možného ovlivnění svědka obávají. Pokud se ovšem nejedná o pouhé, již výše uvedené, setrvávání na dosavadních zvyklostech.

Je vhodné uvést i základní pravidla, která by měla být v praxi soudcem, který provádí výslech, dodržována. Soudce by neměl zapomínat svědka v jednacím sále přivítat, popřípadě mu i poděkovat za to, že se dostavil k soudu. Stejnou samozřejmostí by mělo být i rozloučení se se svědkem po splnění jeho svědecké povinnosti, ať už by byl jeho přínos pro zjištění rozhodných skutečností jakýkoliv.⁵⁰

Ze zákonných ustanovení § 126 odst. 2 a odst. 3 OSŘ lze vyčíst postup při provádění výslechu svědka, jehož vlastní vedení náleží do kompetence předsedy senátu, popřípadě jím pověřeného člena senátu. Výslech svědka je prováděn zásadně ústně, v praxi je však svědkovi umožňováno nahlédnout do jím připravených písemných poznámek.

5.1.1 Výslech ad generalia

Počátkem výslechu je tzv. výslech ad generalia, neboli všeobecný výslech, při kterém předseda senátu ověřuje totožnost svědka a zjišťuje okolnosti, které mohou

⁵⁰JIRSA, Jaromír; VÁVRA, Libor; JANEK, Kryštof; MEDUNA, Petr. *Klíč k soudní síni : příručka pro začínající soudce a advokáty*. Praha : LexisNexis CZ, 2006, s. 359.

ovlivňovat jeho věrohodnost. Jedná se zejména o to, v jakém poměru k projednávané věci a k účastníkům řízení svědek vystupuje. Význam těchto skutečností pro pravdivost, respektive věrohodnost, důkazu je zřejmý, a je proto nutné rozšířit svědkovo prohlášení i na takové okolnosti, podle kterých lze jeho vztah k účastníkům, popřípadě k jejich zástupcům, označit například za nepřátelský či důvěrný, nebo v jakém jsou vztahu na pracovišti a odkud vypovídáné skutečnosti získal.⁵¹

Výpovědi svědků jsou často ovlivněny právě příbuzenskými, přátelskými či kolegiálními vztahy, což má význam zejména při posouzení důkazní hodnoty svědkovy výpovědi. Nelze však předem snižovat svědkovu věrohodnost pouze z důvodu, že má určitý vztah k jedné či druhé straně sporu. Pokud ale předseda senátu provádějící výslech dojde k závěru, že svědek i přes poučení o následcích křivé výpovědi nemluví pravdu, je tomu tak zpravidla právě proto, že vypovídal pod vlivem svého vztahu k některému z účastníků.

Součástí všeobecného výslechu je i povinnost poučit svědka o významu svědecké výpovědi, o jeho právech a povinnostech a o trestních následcích křivé výpovědi.⁵² Mezi zmíněná práva a povinnosti patří zejména výše uvedené poučení o možnosti odepření výpovědi a o povinnosti nic nezamlčovat a vypovídat pravdu, pokud svědek možnosti odepřít výpověď nevyužije. V poučení o trestněprávních následcích křivé výpovědi musí být svědek upozorněn na to, jaké sankce mu v případě, že uvede nepravdu o okolnosti, která má pro rozhodnutí věci podstatný význam, nebo v případě, že takovou okolnost zamlčí, hrozí. Dále sem patří i povinnost poučit svědka o jeho právu na svědečné.⁵³

5.1.2 Výslech ad specialia

Po výslechu všeobecném následuje tzv. výslech ad specialia, neboli výslech k věci. Tato část výslechu obsahující svědkovu vlastní výpověď se dělí na dvě části.

⁵¹DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 887.

⁵²§ 126 odst. 2 OSŘ

⁵³WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008, s. 263.

V první části výslechu ad specialia je svědek vyzván předsedou senátu, aby souvisle vylíčil vše, co sám ví o tom, co je předmětem výslechu.⁵⁴ Je tedy nutné, aby svědek věděl, k čemu je slyšen. Předseda senátu by měl proto jeho výslech začít tím, že se jej dotáže, zda ví, co je předmětem výslechu, a pokud to neví, měl by svědkovi stručně a jasně popsat k jaké sporné skutečnosti má být slyšen.

Předseda senátu by neměl bez důvodu do svědkovy výpovědi zasahovat, aby tak svědka zbytečně nemátl. Svědek by měl skutečně souvisle vypovídat a soudce by jej měl zprvu jen pečlivě poslouchat bez jakýchkoliv komentářů, i kdyby svědek podle jeho názoru vypovídal nevěrohodně. Pro upřesnění svědkovy výpovědi bude sloužit až druhá část výslechu ad specialia.

Po souvislé svědkově výpovědi následuje druhá část výslechu ad specialia, ve které je možné klást svědkovi otázky, které mají sloužit k upřesnění a doplnění jeho výpovědi. Nejprve pokládá otázky sám předseda senátu, poté je dotazování, na výzvu předsedy senátu, umožněno i dalším členům senátu. Následně mohou svědkovi klást otázky i účastníci, či jejich zástupci, popřípadě znalci, jsou-li přítomni. Právním účastníka klást svědkovi otázky došlo ke zdůraznění účastníkovy odpovědnosti za to, že jím navržený důkaz prokáže tvrzenou skutečnost.⁵⁵ Jmenovaným osobám je kladení otázek umožněno v případě, že jim k tomu předseda senátu udělí souhlas. Předseda senátu rozhoduje i o přípustnosti kladených otázek, a to jak z hlediska jejich účelnosti, tak z hlediska jejich vhodnosti. Nepřipustí proto zejména otázky, které nesouvisí s předmětem výslechu.⁵⁶

Zákon stanoví i další případy, ve kterých předseda senátu otázku položenou účastníkem nebo znalcem nepřipustí. Jako nepřipustné jsou vyjmenovány nejen otázky, které nesouvisí s předmětem výslechu, ale i otázky, které samy již naznačují odpověď, nebo otázky, které jsou zejména předstíráním neprokázaných nebo nepravdivých skutečností klamavé.⁵⁷ Jedná se tedy o zákaz otázek úskočných, neboli kaptiosních,

⁵⁴§ 126 odst. 3 OSŘ

⁵⁵ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha : Linde Praha, 2009, s. 297.

⁵⁶DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 888.

⁵⁷§ 126 odst. 3 OSŘ

kteřé mohou svědka mást, především tím, že v sobě obsahují dosud neprokázané skutečnosti. Druhou zakázanou skupinu otázek pak tvoří otázky navádějící, neboli sugestivní, které přímo navádí ke kýžené odpovědi. Takové otázky dotazovanému napovídají, jak odpovědět.

I předseda senátu musí při kladení otázek svědkovi dodržovat výše uvedené směrnice. I jemu jsou otázky kacíosní a sugestivní zapovězeny.

Aby předseda senátu získal z provedeného důkazu výsledkem svědka co nejvíce relevantních poznatků, měl by své dotazy přizpůsobit i osobě svědka. Vzhledem k odlišným schopnostem vnímání a zapamatování si svědkem, tedy vzhledem k jeho subjektivním schopnostem i objektivním okolnostem, za kterých svědek danou skutečnost vnímal, bude nutné, aby vyslychající přistupoval ke každému svědkovi individuálně. Zohlednit by měl například vzdělání svědka, jeho věk, povolání či životní zkušenosti, z objektivních okolností pak například situaci, za které svědek skutečnosti, o kterých vypovídá, vnímal. Pokud by se například jednalo o svědka, který vzhledem ke svému dosaženému vzdělání a sociálnímu prostředí, ze kterého pochází, zcela určitě nepochopí otázky obsahující cizí výrazy a složité větné konstrukce, měl by se jich předseda senátu při výslechu vyvarovat. Dotazy by měly být srozumitelné právě tomu svědkovi, který je vyslychán.⁵⁸

Předseda senátu, který provádí výslech, by měl dbát i na zachování důstojnosti jednání při kladení otázek svědkovi. Může dojít k situaci, kdy účastníci, popřípadě jejich zástupci, budou klást svědkovi otázky impertinentní, budou se snažit svědka zneklidnit různými komentáři k jeho odpovědím, případně se k němu budou chovat nevhodně až arogantně. I v tomto případě je na předsedovi senátu, aby dotazy účastníků, a v tomto případě zpravidla jejich zástupců, usměřňoval a o nutnosti kladení dotazů věcných, stručných a srozumitelných je případně opětovně poučil. V případě opakovaného nevhodného postupu ze strany účastníků, popřípadě jejich zástupců, by mohl předseda senátu využít svého oprávnění činit opatření k zajištění splnění účelu jednání podle ustanovení § 117 odst. 1 OSŘ a možnost klást otázky, například nepoučitelnému zástupci účastníka, odejmout.

⁵⁸JIRSA, Jaromír; VÁVRA, Libor; JANEK, Kryštof; MEDUNA, Petr. *Klíč k soudní síni : příručka pro začínající soudce a advokáty*. Praha : LexisNexis CZ, 2006, s. 361.

Pokud by předseda senátu vyloučil položení některé otázky, je nutné i důvod, proč takto postupoval, zaprotokolovat. Nepřipuštění otázky předsedou senátu lze z hlediska charakteristiky úkonu také řadit mezi výše uvedená opatření. V takových případech zákon umožňuje, aby ten, kdo se cítí být takovým opatřením předsedy senátu dotčen, požádal celý senát, aby o učiněném opatření předsedy senátu rozhodl. Musí se samozřejmě jednat o věci, jejichž rozhodování náleží senátu, a o opatření, které předseda senátu učinil při jednání.⁵⁹ Proto je možné, aby ten, kdo nesouhlasí s rozhodnutím předsedy senátu o nepřipuštění dané otázky, požádal, aby o připuštění či nepřipuštění otázky rozhodl senát.

5.2 Protokolace výpovědi svědka nebo jiný její záznam

Podle ustanovení § 40 odst. 1 OSŘ se úkony, při nichž soud jedná s účastníky, zachycují v podobě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu. Takový záznam se pak uchovává na trvalém nosiči dat, který je součástí spisu. Protokol se sepisuje v případech, kdy není pořízení výše uvedeného záznamu možné, popřípadě pokud tak stanoví zákon. Jedná se jak o případy, kdy soud jedná s účastníky, tak o případy, kdy soud vyhlašuje rozhodnutí nebo provádí dokazování. Soud může také rozhodnout o současném pořizování záznamu a vyhotovování protokolu. V rámci dokazování postačí pořízení protokolu zpravidla v případě, kdy je například prováděn pouze listinný důkaz.⁶⁰

Z uvedeného vyplývá, že obsah výpovědi svědka bude zachycen buď ve zvukovém, nebo zvukově obrazovém záznamu, popřípadě v protokolu o jednání, nebyli záznam pořizován. V protokolu musí být uvedeny všechny z hlediska podání svědecké výpovědi významné skutečnosti. Jedná se zejména o protokolaci údajů ověřujících totožnost svědka a o zaznamenání poznatků o vztahu svědka k předmětu výslechu a k účastníkům řízení. Dále musí být do protokolu zanesen odkaz na splnění poučovací povinnosti soudu tak, jak byla naznačena výše, a zejména obsah svědkovy výpovědi. Samotný protokol pak zpravidla obsahuje jen podstatné části výpovědi. Je však možné, aby byl protokol na požádání svědka či účastníků upraven podrobněji.

⁵⁹§ 117 odst. 3 OSŘ

⁶⁰§ 40 odst. 1, odst. 2 OSŘ

Takový postup je důvodný též v případě, pokud sám předseda senátu uzná, že je pro posouzení věci přesné zaprotokolování výpovědi nezbytné.⁶¹

Protokolace svědkovy výpovědi by měla být činěna až po souvislé výpovědi svědka k předmětu výslechu. Pokud by tato směrnice nebyla dodržena a svědkova výpověď by byla nevhodně příliš často přerušována protokolací, mohlo by to mít za následek snížení věrohodnosti při posuzování svědecké výpovědi v rámci následného hodnocení důkazů.

Vlastní protokolace je prováděna tak, že předseda senátu podstatný obsah svědkovy výpovědi zřetelně a nahlas sám do protokolu diktuje. Tím je svědkovi umožněno případné zkreslenosti či chyby ve výpovědi opravit. I účastníci tak mohou upozornit na rozpory, popřípadě žádat o doslovnou protokolaci určitých částí výpovědi, jestliže nesouhlasí s protokolací nadiktovanou předsedou senátu. Pokud mají uvedené osoby důvodné námitky ke znění protokolu, je třeba tyto námitky ihned zaprotokolovat. Předseda senátu může svědkovi také umožnit, aby určitý úsek výpovědi nadiktoval sám.⁶²

Jak již bylo uvedeno výše, měly by obsahem protokolu být pouze podstatné skutečnosti, které z dokazování, v našem případě z provedeného důkazu výslechem svědka, vyplynou. Samotná protokolace, tedy zaznamenávání průběhu výpovědi svědka, je rozdělena do dvou fází.

V první fázi protokolace soudce vyslychanému naslouchá, pozoruje jeho chování a činí si poznámky, kterými zaznamenává to nejpodstatnější ze svědkovy výpovědi. Soudce může spoléhat pouze na paměť a od stručných poznámek upustit. V praxi však většina soudců poznámek využívá. Činí tak zejména z důvodu, aby v protokolaci žádnou důležitou skutečnost neopomněli a také z důvodu, aby vyslychaný nebyl po každé větě přerušován protokolací právě vyřčeného. Po ukončení úvodní části výpovědi soudce nadiktuje buď přímo zapisovatelce, nebo do diktafonu to, co považuje pro rozhodnutí věci podstatné. Tedy to, co je skutkově významné a hodnotné. Ke

⁶¹DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 889.

⁶²WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008, s. 263.

správné a rychlé formulaci soudce používá právě poznámky, které si během svědkovy výpovědi vytvořil.

Druhou část protokolace tvoří doplňující dotazy soudu k tomu, co svědek dále považuje pro rozhodnutí věci za důležité a co svědek ještě sám nevypověděl. Tato část protokolace se odlišuje podle toho, jaké podstatné skutečnosti již byly zaprotokolovány v první části, tedy po souvislé výpovědi svědka. Někteří svědci vypovědí již v úvodní části vše podstatné. Záleží zejména na připravenosti a výřečnosti vyslýchaných osob. Doplňující dotazy se v protokolu zpravidla odlišují novým odstavcem a stručnou úvodní formulací, například „K dotazu soudu:“ Po ukončení dotazování soudem zpravidla následují dotazy účastníků, popřípadě jejich právních zástupců. I tyto dotazy a odpovědi na ně se v protokolu vhodně uvozují, což je činěno například formulací: „K dotazu právního zástupce:“

Po ukončení výslechu, z důvodu zamezení případným nejasnostem, bývá i zde v protokolu užívána formulace oznamující konec výslechu, například slovy: „Výslech ukončen, hlasitě diktováno bez námitek.“⁶³

V občanském soudním řízení, pokud není o jednání pořizován záznam, plní samotní soudci úlohu jakýchsi protokolujících úředníků. Protokol soudci diktují buď do diktafonu, nebo přímo zapisovatelce, která je přítomna při jednání. Možnost diktovat obsah protokolu přímo zapisovatelce představuje jakési privilegium. Výhoda spočívá především v ulehčení časové náročnosti, neboť je vynechána fáze přepisu ze záznamu na diktafonu, který učinil soudce sám v jednací síni. I jakékoliv nejasnosti při diktování může zapisovatelka, která přepisuje přímo „z úst“ soudce, vyřešit ihned na místě, což také může přispět k odstranění průtahů v řízení.

5.3 Výslech statutárního orgánu právnické osoby

Problematiku postavení právnické osoby v řízení před soudem řeší obecně ustanovení § 21 OSŘ. Jednání právnické osoby před soudem je možné pouze prostřednictvím osoby fyzické. Jedná se tak zpravidla o statutární orgán právnické osoby, například jednatele společnosti, či fyzickou osobu, která je jedním z členů

⁶³JIRSA, Jaromír; VÁVRA, Libor; JANEK, Kryštof; MEDUNA, Petr. *Klíč k soudní síni : příručka pro začínající soudce a advokáty*. Praha : LexisNexis CZ, 2006, s. 369-370.

kolektivního statutárního orgánu. Jednat za právnickou osobu však může i jí pověřený zaměstnanec, vedoucí jejího odštěpného závodu, či její prokurista. V řízení, ve kterém bude právnická osoba účastníkem, vyvstává otázka, v jakém procesním postavení bude vypovídat fyzická osoba, která jménem právnické osoby v řízení jedná. Zda jako svědek či nadále jako účastník. Jelikož právnická osoba právě těmito fyzickými osobami projevuje „svoji“ vůli, tedy vůli účastníka řízení, bude i výpověď takovéto fyzické osoby výpovědí účastníka řízení.⁶⁴

Úprava v ustanovení § 126 odst. 4 OSŘ tuto problematiku řeší odkazem na ustanovení § 131 OSŘ pojednávajícím o výsledku účastníka řízení. Zákon stanoví, že osoba, která je v době výsledku statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu právnické osoby, může být vyslechnuta pouze a výlučně jako účastník řízení, nikoliv jako svědek. Z časového hlediska je rozhodné, že dotčená osoba je statutárním orgánem nebo jeho členem v době výsledku. Tato úprava s sebou přináší i jistá omezení vyplývající z ustanovení § 131 OSŘ. V souladu s tímto ustanovením bude takovýto výslech umožněn pouze se souhlasem účastníka a jen pokud nelze dokazované skutečnosti prokázat jinak.⁶⁵

V návaznosti na tuto úpravu bylo novelou provedenou zákonem č. 7/2009 Sb. doplněno ustanovení § 126a OSŘ. Toto ustanovení stanovuje pravidla pro provádění výsledku osoby, která má také vypovídat o okolnostech týkajících se právnické osoby, ale v době podávání výpovědi tato osoba již v postavení statutárního orgánu či jeho člena není. Tato osoba pouze vypovídá o skutečnostech nastalých v době, kdy byla jejím statutárním orgánem nebo jeho členem. Jedná se tu o výslech bývalého statutárního orgánu či člena takového orgánu právnické osoby o okolnostech, které se této právnické osoby týkají. Tato osoba je povinna dostavit se na předvolání soudu, stejně jako svědek, její výslech se však i zde provede způsobem odpovídajícím výsledku účastníka.⁶⁶

⁶⁴DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 888.

⁶⁵§ 131 OSŘ

⁶⁶ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha : Linde Praha, 2009, s. 299.

Zákonodárce opět zvolil úpravu odkazem na ustanovení § 131 OSŘ, avšak pouze na jeho druhý a třetí odstavec, čímž vyloučil požadavek souhlasu účastníka s výsledkem a doložení, že sporné skutečnosti nelze prokázat jiným důkazem než právě výsledkem účastníka. Právě v tomto lze spatřovat zřetelnou odchylku od předchozího případu upraveného v ustanovení § 126 odst. 4 OSŘ. Jak již bylo uvedeno výše, ani tato osoba nevypovídá v procesním postavení svědka, nýbrž v procesním postavení účastníka. Z tohoto důvodu by například v případě křivé výpovědi nemohla být postihnuta trestněprávní sankcí křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle ustanovení § 346 TZ, která postihuje pouze osobu svědka.⁶⁷

Problematikou výsledku osoby, která vykonávala funkci statutárního orgánu právnické osoby, která vystupuje v postavení účastníka řízení, se zabýval i Nejvyšší soud ve svém usnesení sp. zn. Cdo 2678/2000. Nejvyšší soud v tomto usnesení poukázal na zásadu rovného postavení účastníků řízení, ze které dovedil, že nemůže mít jiný procesní význam výsledek osoby, která v době, kdy došlo k rozhodným okolnostem, vyjadřovala „vůli“ právnické osoby, jakožto účastníka řízení, od výsledku jiných účastníků řízení. Pokud by byl výsledek osoby, která vykonávala funkci statutárního orgánu právnické osoby, proveden podle ustanovení upravující výsledek svědka, jednalo by se o rozpor se zákonem. Rozhodnutí založené na skutkových zjištěních vyplývajících z nezákonně provedeného výsledku by nemělo oporu v provedeném dokazování.

⁶⁷DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 888.

6. Hodnocení důkazů

6.1 Hodnocení důkazů

Hodnocením důkazů se obecně rozumí myšlenková činnost soudu, při které soud provedeným důkazům přikládá hodnotu závažnosti (důležitosti), tedy jejich významu pro rozhodnutí věci, hodnotí jejich zákonnost, tedy to, zda byly důkazy získány zákonným postupem či nikoliv, a musí se vypořádat i s otázkou pravdivosti. Pokud soud hodnotí i nepřímé poznatky vyšlé z procesního dokazování, musí vzít v rámci pravdivosti v úvahu i otázku věrohodnosti provedených důkazů.⁶⁸

Závažnost (důležitost) při hodnocení důkazů určuje, jaký význam mají pro rozhodnutí soudu provedené důkazy, a zda jsou relevantní pro jeho skutková zjištění.

Při hodnocení zákonnosti provedených důkazů soud zkoumá, zda byly důkazy získány a provedeny zákonným způsobem, či zda byly provedeny způsobem odporujícím zákonu. K důkazům provedeným v rozporu se zákonem soud nepřihlédne.

Při posuzování pravdivosti důkazů soud podle rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 388/2001 určuje, jaké pro rozhodnutí významné skutečnosti lze po provedeném dokazování považovat za pravdivé, a tedy za dokázané, a které nikoliv. V rámci pravdivosti je pak soudem posuzována i věrohodnost důkazů, zejména s přihlédnutím k důkaznímu prostředku, ze kterého důkaz pochází, a ke způsobu, jakým se důkazní prostředek provádí.

Poněkud odlišně chápou pojem věrohodnosti forenzní psychologové, kteří jej vysvětlují spíše ve výše uvedeném významu pravdivosti. Rozlišení pojmů věrohodnost a pravdivost nečiní a zabývají se pouze pojmem věrohodnost obsahujícím i pojetí pravdivosti. Pokud výpověď, podle forenzních psychologů, popisuje události bez záměrných zkreslení, jedná se o výpověď věrohodnou. Věrohodnost výpovědi tedy označuje, do jaké míry je výpověď souladná se skutečností.

Věrohodnost je chápána i jako jeden z rysů osoby, která podává výpověď, a to v tom smyslu, že ona sama se rozhoduje, zda podá výpověď pravdivou a úplnou. V rámci hodnocení věrohodnosti osoby, kterou v trestním řízení zpravidla provádí při

⁶⁸WINTEROVÁ, Alena. *Občanské právo procesní : studijní příručka*. Praha : ISV nakladatelství, 1996, s. 137.

znaleckém posuzování psycholog, se zejména určuje, zda došlo k úmyslnému zkreslení výpovědi či nikoliv. Pokud by se rozpoznávalo, do jaké míry je výpověď zkreslena neúmyslně z důvodu bezděčných příčin, ač vyslýchaný nezamýšlí vypovídat lživě, jednalo by se o hodnocení přesnosti. Rozlišování přesnosti v rámci věrohodnosti však civilní procesní právo nezná.

Forenzní psychologie dále rozlišuje mezi věrohodností obecnou, charakterizující celkovou osobnost vyslýchaného, a věrohodností specifickou (speciální), která se vztahuje již ke konkrétní výpovědi vyslýchaného.⁶⁹ Vztah mezi věrohodností specifickou (speciální) a věrohodností obecnou však nemusí být vyvážený, i obecně věrohodná osoba může v individuálním případě podat nevěrohodnou výpověď a naopak.

Hodnocení důkazů, které je směrodatné pro rozhodnutí ve věci samé, přísluší výhradně soudu. Hodnocení důkazů je fází procesního dokazování, kterou se dokazování končí. Zpravidla ale soud důkazy hodnotí již během řízení, aby mohl učinit rozhodnutí, zda je pro prokázání rozhodných a sporných skutečností třeba provést důkazy další či nikoliv.

I účastníci si během řízení provedené důkazy hodnotí. Činí tak ale pouze pro rozhodnutí, jak budou dále v procesu pokračovat. Například pro to, zda navrhnou provedení dalšího důkazu, popřípadě pro to, zda podají či nepodají opravný prostředek proti rozhodnutí soudu. Na základě vlastního hodnocení důkazů účastníci taktéž realizují své právo vyjádřit se k provedenému dokazování.

6.2 Zásada volného hodnocení důkazů

Pro hodnocení důkazů z hlediska pravdivosti, a v jejím rámci také věrohodnosti, platí zásada volného hodnocení důkazů, která stanoví, že soud důkazy hodnotí podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti. Pečlivě při tom přihlíží ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.⁷⁰

⁶⁹ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 368-371.

⁷⁰§ 132 OSŘ

Zásada volného hodnocení důkazů patří mezi jednu ze stěžejních zásad našeho civilního procesu. Soud podle této zásady nedostává jasné instrukce jak hodnotit jednotlivé důkazy, ani jak postupovat při hodnocení důkazů v jejich vzájemné souvislosti. To, jakou hodnotu, jinak řečeno důkazní sílu, soud jednotlivým provedeným důkazům přizná, záleží jen na jeho úvaze, na rozdíl od v minulosti uplatňované zásady legální (formální) důkazní teorie.

Legální teorie důkazní stanovovala, jaký důkaz je k prokázání té které skutečnosti nutno provést a zpravidla určovala i důkazní hodnotu jednotlivých důkazů. Například svědectví muže mělo větší váhu než svědectví ženy.⁷¹ Jelikož respektování přísných formálních pravidel, které tato teorie vyžadovala, znemožňovalo, aby soud spolehlivě a řádně zjistil objektivní skutečnosti důležité pro rozhodnutí věci, byla tato zásada nahrazena zásadou volného hodnocení důkazů, která je již všeobecně přijímána.

Jak již bylo uvedeno v úvodu při výkladu o předmětu dokazování, soudce před započítím dokazování vyloučí jak ty skutečnosti, které nejsou pro řešení sporu relevantní, tak také ty skutečnosti, o kterých mezi stranami není sporu. Po provedeném dokazování si soudce podle zásady volného hodnocení důkazů učiní úsudek o tom, které ze sporných a rozhodných skutečností považuje za pravdivé, tedy za prokázané provedeným dokazováním.⁷² Přitom záleží pouze na vnitřním přesvědčení soudce a na jeho logickém myšlení, jaký úsudek si o pravdivosti či nepravdivosti skutečností, které byly předmětem dokazování, učiní.

Hodnocení jednotlivých důkazů se týká výlučně jejich pravdivosti, a v jejím rámci též jejich věrohodnosti. Tedy toho, co se soud z provedených důkazů dozvěděl a jaké poznatky z jejich provedení získal nebo nezískal. Jak již bylo uvedeno výše, posuzuje soud věrohodnost zejména podle výsledku získaného daným důkazním prostředkem a podle způsobu, jakým se důkazní prostředek provádí.

Při posuzování důkazů v jejich vzájemné souvislosti soud hodnotí výsledek provedeního důkazu se zprávami vzešlými z provedení ostatních důkazů. Výsledkem

⁷¹STAVINHOVÁ, Jaruška; LAVICKÝ, Petr. *Základy civilního procesu*. Brno : Masarykova univerzita Brno, 2009, s. 23.

⁷²DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 914.

celkového hodnocení je pak závěr o pravdivosti či nepravdivosti tvrzených rozhodných skutečností.⁷³ Problém při hodnocení důkazů v jejich vzájemné souvislosti činí zejména hodnocení takových důkazů, při jejichž provádění soud své poznatky čerpá od konkrétních osob, které se odlišují různým vztahem jak k předmětu řízení, tak i k sobě navzájem.

Hodnocení důkazů v jejich vzájemné souvislosti nutí soudce, aby přihlíželi k rozporům a k souladům mezi jednotlivými důkazy a z tohoto hodnocení činili závěry pro svá rozhodnutí. Současná právní úprava umožňuje soudci provést i jiné než účastníky navržené důkazy, pokud jsou pro rozhodnutí věci potřebné a pokud vyplývají z obsahu spisu.⁷⁴ Soudce se tak při posuzování pravdivosti již provedeného důkazu může například rozhodnout, že provede další, účastníky nenavržený, důkaz.

Soud hodnotí důkazy nejen ve vztahu k ostatním důkazům tak, jak to ukládá zásada volného hodnocení důkazů, ale je povinen důkazy hodnotit i ve vztahu k tvrzením, která účastníci soudu předkládají. Může se totiž stát, že se tvrzení v žalobě, popřípadě ve vyjádření k ní, bude odchylovat od toho, co vyjde najevo z provedených důkazů v jednacím síni. I prostředí jednacím síně může zapůsobit na vyslychanou osobu, která pak pod tímto vlivem bude vypovídat odchylně od důkazního návrhu uvedeného v žalobě, a může tak dokonce přispět k prokázání opačných tvrzení.⁷⁵

Hodnocení důkazů klade vysoké nároky zejména na samotné soudce. Schopnost správně důkazy hodnotit, rozeznat jejich pravdivost a věrohodnost, je jednou z dovedností, které lze nabýt pouze dlouholetou soudcovskou praxí.

6.3 Hodnocení svědecké výpovědi

Pro hodnocení svědecké výpovědi neexistuje jednotné vodítko, jak postupovat. Během let bylo sice vytvořeno několik pomůcek, jak výše uvedená kritéria správně hodnotit, ale i nejpropracovanější metodika pro posuzování věrohodnosti svědecké výpovědi může být v konkrétním případě nepoužitelná. Specifika svědkovy osobnosti

⁷³DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 914.

⁷⁴§ 120 odst. 3 OSŘ

⁷⁵JIRSA, Jaromír; VÁVRA, Libor; JANEK, Kryštof; MEDUNA, Petr. *Klíč k soudní síni : příručka pro začínající soudce a advokáty*. Praha : LexisNexis CZ, 2006, s. 376.

totiž nedovolují zobecňovat a vytvářet všeobecně platná pravidla. Přesto lze popsat ustálený postup, který je v praxi soudů pro hodnocení svědecké výpovědi obecně uplatňován.

Při hodnocení svědecké výpovědi soudce nejprve hodnotí věrohodnost svědka obecně na základě posouzení toho, jaký má svědek vztah k účastníkům, popřípadě k jejich zástupcům, a k projednávané věci. Měl by se zaměřit i na jeho rozumovou a duševní vyspělost. Dále může soudce přihlídnout i k okolnostem, za kterých svědek rozhodné skutečnosti vnímal a ke způsobu, jakým tyto skutečnosti v jednacím síni reprodukuje, zejména jak se při výpovědi chová.⁷⁶ V rámci hodnocení svědecké výpovědi je tak nutné přihlížet jak ke stránce obsahové, tak ke stránce výrazové, neverbální.

Soudcovo vnímání chování svědka přímo v jednacím síni nelze zprostředkovat, ale při hodnocení svědkovy věrohodnosti může sehrát nemalou roli. Soudce zejména pozoruje, zda svědek odpovídá spontánně, pohotově, důvěryhodně, či zda naopak zadržává, opravuje se a působí rozpačitě a nedůvěryhodně. Touto problematikou se zabýval i Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 26 Cdo 2505/2000, ve kterém potvrdil, že ačkoliv nemohou být takové skutečnosti obsahem protokolu o jednání, pro soud a jeho hodnocení důkazů jsou takové skutečnosti rozpoznatelné a plně relevantní.

Předseda senátu provádějící výslech nemůže své úvahy o věrohodnosti či nevěrohodnosti jednotlivých svědků, které si v souvislosti s probíhajícím řízením utváří, sdělovat již v průběhu jednání. V souvislosti s nutností zachování autority soudu nesmí soudce svědkovu výpověď provázet ani různými posunky a komentáři, které by mohly vzbudit pochybnost o jeho nestrannosti.⁷⁷ Jakékoliv hodnocení vztahující se k pravdivosti, a v jejím rámci též k věrohodnosti, podané výpovědi a jeho sdělení stranám si soudce musí ponechat až do doby vyhotovení rozsudku a jeho odůvodnění.

Jak již bylo uvedeno výše, nevyžaduje současná úprava postupu při výslechu svědka, aby nebyli dosud nevyslechnutí svědci přítomni jednání předcházejícímu jejich

⁷⁶DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 914.

⁷⁷JIRSA, Jaromír; VÁVRA, Libor; JANEK, Kryštof; MEDUNA, Petr. *Klíč k soudní síni : příručka pro začínající soudce a advokáty*. Praha : LexisNexis CZ, 2006, s. 361.

výslechu. Přesto může mít na hodnocení svědecké výpovědi pořadí, v jakém jsou při jednání jednotlivé důkazy, nejen důkazy výsledkem svědků, prováděny, jistý vliv. S tím souvisí i požadavek, aby se dokazování odehrálo při jediném nařízeném jednání. Pokud jsou svědci vyslýcháni najednou, aniž by měli po odročení jednání možnost domluvy či možnost nastudování protokolu z předchozího jednání, lze považovat hodnotu jejich svědecké výpovědi za vyšší.

Jak vyplývá z povinnosti hodnotit důkazy v jejich vzájemné souvislosti, měl by soud při hodnocení svědecké výpovědi přihlížet i ke zprávám získaným z provedení jiných důkazů. Soud by se měl zejména zaměřit na to, zda je poznatek získaný svědeckou výpovědí totožný s jinými důkazy, či zda je s nimi v rozporu, popřípadě zda se důkazy vzájemně doplňují. Na posouzení věrohodnosti svědecké výpovědi bude mít vliv i to, jak se tato výpověď odchyluje od výpovědi, respektive tvrzení účastníků.

V praxi bude přicházet v úvahu zejména hodnocení rozporů a souladností poznatků získaných výsledkem svědka a výsledkem účastníka řízení. Aby mohl soudce případné rozpory v jejich výpovědích odhalit, musí být na prováděný výslech řádně připraven. Soudce má při výslechu možnost klást takové otázky, které mu umožní získat přehled i o nejmenších podrobnostech týkajících se skutečností, o kterých uvedené osoby vypovídají. Proto by měl mít soudce již před výslechem připraveny otázky například pro řešení situace, která nastává v případě, kdy se svědek či účastník vyhýbá odpovědi na klíčovou otázku, která právě v případě odlišností mezi výpověďmi, může přispět k jejich usvědčení ze lži.⁷⁸

Ačkoliv hodnocení důkazů, relevantní pro rozhodnutí ve věci samé, přísluší výhradně soudu, mohou se účastníci, popřípadě jejich zástupci, po ukončení výslechu, popřípadě v závěrečné řeči, vyjádřit i k tomu, co ze svědkovy výpovědi by mělo být pro skutkové zjištění použito, a upozornit i na to, co by podle jejich názoru, například pro nevěrohodnost výpovědi, soudce použít neměl. Tímto jim je umožněno se do jisté míry do hodnocení svědecké výpovědi zapojit.

⁷⁸JIRSA, Jaromír; VÁVRA, Libor; JANEK, Kryštof; MEDUNA, Petr. *Klíč k soudní síni : příručka pro začínající soudce a advokáty*. Praha : LexisNexis CZ, 2006, s. 381.

7. Svědečné

7.1 Svědečné

Podle ustanovení § 139 odst. 1 OSŘ mají svědci nárok na svědečné, které v sobě zahrnuje náhradu hotových výdajů a ušlého výdělku. Nárok na náhradu hotových výdajů a ušlého výdělku má i osoba, která podle ustanovení § 126a OSŘ podává výpověď o skutečnostech, které se udály v době, kdy byla statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu právnické osoby, ačkoliv tyto osoby nejsou svědky ve smyslu § 126 OSŘ a jejich výslech je prováděn jako výslech účastníka řízení. Svědečné obsahuje náhradu výdajů, které svědek a osoba uvedená v ustanovení § 126a OSŘ museli vynaložit, aby se dostavili k soudu a podali výpověď, a z náhrady ušlého výdělku, který jim takto vznikl.

Rozsah a způsob výpočtu náhrad uvedených v ustanovení § 139 odst. 1 OSŘ je pak podrobně stanoven ve vyhlášce č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „JŘ“), v části šesté. Podle § 33 JŘ se pro určení svědečného užije ustanovení § 29 až § 32 JŘ, upravující nároky náhrad hotových výdajů a ušlého výdělku účastníků řízení, obdobně. Pro následující výklad bude proto možné používat pojmu svědek, ač uvedená ustanovení používají pouze pojem účastník.

7.1.1 Hotové výdaje

K hotovým výdajům náleží jízdné, stravné a nocležné. K těmto výdajům lze zařadit i náklady průvodce a jeho ušlý výdělek, pokud by jeho pomoc svědek a fyzická osoba uvedená v ustanovení § 126a OSŘ vzhledem ke svému zdravotnímu postižení potřebovali.⁷⁹

Nárok na jízdné lze uplatňovat pouze v případě, kdy svědek nebydlí či nepracuje v místě, kde se řízení koná, popřípadě pokud je předvolán z místa, ve kterém se dočasně zdržuje. Svědkovi jsou hrazeny pouze skutečné, hospodárné a účelné cestovní výdaje, které vynaložil při cestě veřejným hromadným dopravním prostředkem. Úprava uplatňování nároku na jízdné pamatuje i na situace, při kterých by svědek použil vlastního motorového vozidla. Mohl by tak učinit pouze s předchozím souhlasem soudu

⁷⁹§ 29 odst. 4 JŘ

a náhrada by se mu poskytovala podle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon č. 119/1992 Sb. o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o cestovních náhradách“). Pokud by svědek použil k dopravení se k soudu i místní hromadnou dopravu, bude mu hrazeno i jízdné vynaložené na tuto přepravu. Toto místní přepravné se hradí i svědkovi, který bydlí či pracuje v místě, kde se řízení koná, pokud tuto dopravu k přepravě využil. Stravné a nocležné se svědkovi určuje též podle zákona o cestovních náhradách.⁸⁰

7.1.2 Ušlý výdělek

Ušlý výdělek, který JŘ označuje jako ztrátu na výdělku, je pak různým způsobem vypočítáván v závislosti na tom, zda je osoba uplatňující tento nárok v pracovním či obdobném poměru nebo zda je jinak výdělečně činná. Úprava pamatuje i na případ, kdy osoba nemůže prokázat výši ztráty na výdělku z výdělečné činnosti či z pracovního nebo obdobného pracovního poměru.⁸¹ Ušlý výdělek se stanovuje ve výši průměrného výdělku podle ustanovení § 351an. zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. Výše ušlého výdělku se prokazuje potvrzením zaměstnavatele, u něhož svědek nebo fyzická osoba uvedená v ustanovení § 126a OSŘ pracuje. Takové potvrzení obsahuje částku, kterou zaměstnavatel uvedeným osobám za dobu nepřítomnosti v práci srazí. Ustanovení § 29 odst. 3 JŘ upravuje postup při výpočtu ušlého výdělku osoby výdělečně činné, která není v pracovním ani v obdobném poměru. Soud v tomto případě ušlý výdělek stanoví na základě rozhodnutí správce daně, které bylo vydáno v období bezprostředně předcházejícímu dni, k němuž je ztráta na výdělku uplatňována.⁸²

7.2 Uplatnění nároku na svědečné

Svědek nebo fyzická osoba uvedená v ustanovení § 126a OSŘ musí uvedený nárok uplatnit u soudu, který je předvolal k výslechu, a to do tří dnů od výslechu nebo ode dne, kdy se dozvěděli, že k výslechu nedojde. Jinak nárok na svědečné zaniká. Pokud by oprávněná osoba nárok na svědečné u soudu uplatnila až po stanovené lhůtě,

⁸⁰ § 30, § 32 JŘ

⁸¹ § 29 odst. 2 JŘ

⁸² DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 959.

musí soud k zániku práva přihlídnout z moci úřední a takový nárok musí odepřít. Není rozhodné, že oprávněné osobě hotové výdaje skutečně vznikly nebo že jí výdělek skutečně ušel. Soud je povinen tyto osoby o možnosti uplatnit nárok na svědečné a o lhůtě, po jejímž uplynutí nárok zaniká, poučit, což činí již v předvolání svědka k soudu. To, zda svědek či fyzická osoba uvedená v ustanovení § 126a OSŘ uplatnili nárok na svědečné, musí být též uvedeno v protokolu, ve kterém je zachycen i obsah jejich výpovědi.⁸³

O nároku na svědečné rozhoduje soud usnesením, proti kterému není odvolání přípustné.⁸⁴ Takové usnesení nemusí ani obsahovat odůvodnění, a pokud bylo vyhlášeno, není nutné jej přítomným osobám doručovat. V případě, že by se jednalo o věc senátní před soudem prvního stupně, a v případě řízení odvolacího či dovolacího, náleží vydání tohoto usnesení pouze předsedovi senátu. Podle zvláštních předpisů, kterými jsou zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, je možné přenechat rozhodnutí o těchto nárocích i vyššímu soudnímu úředníkovi nebo asistentovi soudce. Rozhodnutí o svědečném může být přenecháno i justičnímu čekateli, který již složil justiční zkoušku.

Rozhodnutí o svědečném by měl soud vydat neprodleně. Zpravidla tak učiní ihned po výslechu, aby mohl osobě, která nárok na svědečné uplatňuje, jednotlivé složky nároku objasnit, popřípadě ji vyzvat k doplnění neúplných či chybějících údajů. K tomuto doplnění může být případně stanovena lhůta. Dokud není o svědečném pravomocně rozhodnuto, nelze jej oprávněným osobám vyplatit.

Pokud by došlo k výslechu svědka u dožádaného soudu, rozhodoval by o svědečném dožádaný soud.⁸⁵

Jestliže bylo o svědečném pravomocně rozhodnuto, soud je povinen oprávněným osobám přiznané náhrady vyplatit. V případech, kdy o svědečném

⁸³DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 889, s. 959-960.

⁸⁴§ 202 odst. 1 písm. g) OSŘ

⁸⁵ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha : Linde Praha, 2009, s. 297, s. 339.

rozhodoval dožádaný soud, přísluší tomuto soudu, nikoliv soudu procesnímu, i vyplacení stanoveného plnění. Pokud byla svědkům a fyzickým osobám uvedeným v ustanovení § 126a OSŘ přiznána i náhrada mzdy, respektive platu, bude jim také vyplacena soudem. Zaměstnavatel, který poskytl pracovní volno pro výkon občanské povinnosti, nemůže totiž tyto náhrady poskytovat. Vnitřním předpisem, popřípadě dohodou se zaměstnancem, však lze poskytování uvedeného náhradního volna a vyplacení náhrady mzdy, respektive platu, stanovit odchylně.

Ačkoliv lhůta k výplatě svědečného výslovně stanovena není, měl by soud k jeho výplatě přistupovat bezodkladně po jeho přiznání.⁸⁶ V praxi k výplatě dochází v pokladně soudu ihned po provedeném výslechu, po kterém bylo o svědečném pravomocně rozhodnuto.

⁸⁶DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 961-963.

8. Komparace naší právní úpravy s rakouskou právní úpravou

8.1 Komparace naší právní úpravy s rakouskou právní úpravou

Jak již vyplývá z úvodní kapitoly pojednávající o vývoji civilního řízení na našem území, vychází současný rakouský a český právní řád ze stejného historického základu. Z tohoto důvodu lze i v oblasti dokazování, i konkrétně v právní úpravě důkazního prostředku výslechu svědka, vysledovat nemálo společných rysů. Na druhé straně přinesl několikaletý vývoj samostatných právních řádů, s ohledem na odlišné politické a společenské uspořádání, i řadu odlišností.

Jedním z nejmarkantnějších rozdílů, znatelných již na první pohled, je rozsáhlost rakouské právní úpravy dotýkající se institutu výslechu svědka. V porovnání s naší právní úpravou je dvacet ustanovení, které rakouský zákonodárce věnuje výslechu svědka, ve značném nepoměru. Důvodem objemnosti je skutečnost, že rakouská právní úprava v ustanoveních o důkazu výslechem svědka do detailů, někdy i duplicitně, upravuje i takové prvky, které náš zákonodárce řeší jen v rámci obecných ustanovení o dokazování. Příkladem budiž ustanovení § 327 RGGl. Nr. 113/1895, Zivilprozessordnung, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPO“), které se zabývá otázkou volného hodnocení důkazů konkrétně ve vztahu k hodnocení svědecké výpovědi.

Vyvstává tak otázka, který přístup je pro regulaci důkazních prostředků, s ohledem na významné postavení vlastního procesního dokazování, vhodnější. Zda podrobná, detailní úprava, kterou zvolil zákonodárce rakouský, či úprava obsažená v našem civilním procesním řádu, která v této relaci působí velmi přehledně a jasně.

8.2 Shodné prvky v rakouské právní úpravě

Postavení svědka v procesu je v rakouské úpravě pojato shodně jako v našem právním řádu a i významu důkazního prostředku výslechu svědka, jako jednomu z nejčastěji používaných důkazních prostředků, je přisuzována stejná důležitost.

Podle rakouské úpravy jsou svědci osoby, které vypovídají o vnímaných skutečnostech. Nepřísluší jim hodnocení vnímaných skutečností ani vyvozování z nich jakýchkoliv závěrů. Svědek je také shodně považován za osobu pro proces

nezastupitelnou, jelikož její konkrétní vnímání skutečností a jeho následná reprodukce, jsou v procesu nenahraditelné.

Rakouský zákonodárce upravuje i samotný proces výslechu svědka způsobem, který v mnohém odpovídá naší právní úpravě. Výslech svědka podle rakouské právní úpravy probíhá zpravidla před procesním soudem, jen výjimečně lze připustit provádění výslechu soudem pověřeným nebo dožádaným. Před soudem musí svědek, stejně jako podle naší úpravy, vypovídat ústně a zajištění jeho účasti při jednání je také obstaráváno předvoláním. Před započítím vlastního svědeckého výslechu je vždy přijímáno zvláštní usnesení o provedení důkazu výslechem svědka, což představuje drobnou odchylku od postupu při výslechu svědka tak, jak je upraven v naší právní úpravě. Další postup při provádění výslechu je však již obdobný.

I rakouský zákonodárce připouští možnost vynucení přítomnosti svědka donucovacími prostředky, pokud se svědek, ač řádně předvolán, k výslechu nedostaví. Donucovací prostředky jsou však uplatňovány s jistými odlišnostmi, než jak je známe z našeho právního řádu.

Po přijetí usnesení o provedení důkazu výslechem svědka následuje náležité poučení svědka o jeho právech a povinnostech.⁸⁷ Toto poučení se vztahuje zejména na svědkovo právo odepřít výpověď, které je, jak bude uvedeno níže, koncipováno odlišně od naší právní úpravy, a na povinnost svědka stvrdit svoji výpověď přísahou, která se v našem právním řádu nevyskytuje. Po náležitém poučení svědka následují otázky soudce ověřující totožnost svědka a jeho vztah k projednávané věci, na které již mohou bezprostředně navazovat otázky soudce a dalších oprávněných osob vztahující se ke konkrétnímu předmětu výslechu.

I podle rakouské právní úpravy je nutné výpověď svědka v jejím podstatném obsahu, popřípadě doslovně, zaprotokolovat, a poté svědkovi i přítomným stranám předložit, eventuálně přečíst.⁸⁸ Ustanovení rakouského procesního civilního řádu však velmi podrobně upravují obsahovou stránku protokolu, zejména vzhledem k procesním

⁸⁷FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 513.

⁸⁸FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 514.

institutům, které jsou našemu právnímu řádu neznámé a o kterých bude pojednáno později.

Stejně jako v naší právní úpravě má soud povinnost ustanovit svědkovi tlumočníka v případě, kdy svědek neovládá jazyk, ve kterém je výslech prováděn, na takové úrovni, aby bylo možné se s ním bez pochybností dorozumět,⁸⁹ a i podle rakouské právní úpravy má svědek právo na svědečné.⁹⁰

8.3 Rozdílné prvky v rakouské právní úpravě

Ačkoliv je v obecných rysech úprava institutu výslechu svědka v rakouském právním řádu a v našem právním řádu obdobná, lze při konkrétním zkoumání narazit na mnoho dílčích rozdílů. Je však podstatné, zabývat se těmi nejhlavnějšími, mezi které řadím odlišnou úpravu svědecké způsobilosti, svědecké povinnosti a odlišné postupy při výslechu svědka. V rámci svědecké povinnosti je pak, dle mého názoru, nutné objasnit odlišný způsob uplatňování donucovacích prostředků při vynucování povinnosti dostavit se na předvolání k soudu, jiné pojetí institutu odepření svědecké výpovědi a českému právnímu řádu neznámou povinnost svědka stvrdit svoji výpověď přísahou.

8.3.1 Svědecká způsobilost

Jak již bylo uvedeno výše, je i podle rakouské právní úpravy svědek osoba, která v minulosti vnímané skutečnosti nebo stavy před soudem sama reprodukuje. V tomto je postavení svědka nezastupitelné. Rakouská právní úprava ale na rozdíl od naší právní úpravy obsahuje ustanovení, které výslovně vypočítává osoby, které nejsou schopny svědectví podat a to z důvodu, že v době, na kterou se vztahuje jejich výpověď, nebyly schopny vnímání, nebo v době, kdy má k výslechu dojít, nejsou schopny v minulosti vnímané skutečnosti reprodukovat.⁹¹ V těchto případech se jedná o osoby, které jsou absolutně nezpůsobilé k podání svědecké výpovědi. Soud je však při posuzování

⁸⁹FASCHING, Hans W. *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004, s. 819.

⁹⁰§ 332 odst. 1 ZPO

⁹¹§ 320 ZPO

svědecké způsobilosti, respektive nezpůsobilosti, povinen přihlížet ke zvláštnostem každého jednotlivého případu.⁹²

Rakouský civilní procesní řád uvádí i další osoby, které nejsou schopny podat svědeckou výpověď. S ohledem na skutečnosti, o kterých nemohou tyto osoby vypovídat, lze hovořit jen o relativní svědecké nezpůsobilosti. Jedná se duchovní, vzhledem k tomu, co jim bylo svěřeno při zpovědi, o státní úředníky, pokud by tím porušili úřední tajemství a o registrované mediátory, ve vztahu ke skutečnostem, které jim byly svěřeny v rámci mediace.⁹³

Důvody, pro které zákon od určitých osob nevyžaduje splnění svědecké povinnosti, je nutno brát v úvahu z moci úřední. Pokud by byl důkaz výsledkem svědka i přes překážku svědecké nezpůsobilosti proveden, jednalo by se o závažný procesní nedostatek.⁹⁴

8.3.2 Svědecká povinnost

Svědecká povinnost podle rakouské právní úpravy zahrnuje vedle povinnosti dostavit se na předvolání k soudu a vypovídat také povinnost stvrdit výpověď svědeckou přísahou.

8.3.2.1 Povinnost dostavit se k soudu a uplatňované donucovací prostředky

Povinnost dostavit se k výsledku se týká, souladně s naší právní úpravou, jen svědků, kteří byli řádně předvoláni, a to k soudu, před kterým se řízení koná, tedy k soudu procesnímu. Výjimky z pravidla dostavit se na předvolání k soudu jsou vypočítány v ustanovení § 328 odst. 1 ZPO a vztahují se zejména na osoby, kterým ve splnění povinnosti dostavit se k soudu brání některá z vyjmenovaných překážek.

Svědka musí ihned po obdržení předvolání oznámit soudu důvod, pro který se nemůže k výsledku dostavit, a předpokládanou dobu trvání takovéto překážky. Pokud bude překážka pouze krátkodobého trvání, soud zpravidla jedná, při kterém má být

⁹²FEIL, Erich; KROISENBRUNNER, Elke. *Zivilprozessordnung : Kurzkomentar für die Praxis*. Wien : Linde Verlag, 2003, s. 677.

⁹³§ 320 ZPO

⁹⁴FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 506.

výslech svědka proveden, odročí. Za situace, kdy lze očekávat, že výslech nebude možné u soudu v brzké době provést, umožňuje zákon v ustanovení § 328 odst. 2 ZPO provedení výslechu v bytě svědka či prostřednictvím nejbližšího soudu na základě právní pomoci.⁹⁵

Kdyby důvodem, pro který se svědek nemůže dostavit k procesnímu soudu, byly jeho s tím spojené nepřiměřeně vysoké výdaje, což ZPO v ustanovení § 328 odst. 1 také předpokládá, je možno svědka i přes takovou překážku předvolat a vyslechnout, pokud některá z procesních stran prohlásí, že náklady na dokazování bez nároku na náhradu zaplatí.⁹⁶

Pokud se řádně předvolaný svědek bez náležité omluvy nedostaví, je možné splnění jeho povinnosti dostavit se na předvolání k soudu vynutit, zejména prostředky uvedenými v ustanovení § 333 ZPO. Jedním z následků nesplnění povinnosti dostavit se na předvolání k soudu je povinnost svědka zaplatit náklady, které tím, že se nedostavil, způsobil. Zpravidla bude následovat nové předvolání svědka k výslechu a uložení pořádkové pokuty.⁹⁷ V případě opakovaného nedostavení se svědka na předvolání je možné pořádkovou pokutu v rámci zákonného rozsahu zdvojnásobit a nařídit svědkovo nucené předvedení.⁹⁸

Na základě dodatečné náležité omluvy je možné všechna svědkovi uložená donucovací opatření zrušit.⁹⁹ Za takovou omluvu lze podle rakouské právní úpravy považovat i případ, kdy by v souvislosti s dostavením se v předpokládaném čase svědkovi vznikla nepřiměřená újma, kterou by nešlo vyvážit ani nárokem na svědečné. Takovým případem může být i nutnost účasti na významné zahraniční obchodní cestě. Dodatečnou náležitou omluvu je však možné zohlednit jen v případě, pokud ji svědek nemohl uplatnit dříve.

⁹⁵ FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 508.

⁹⁶ § 328 odst. 4 ZPO

⁹⁷ FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 508.

⁹⁸ § 333 odst. 1 ZPO

⁹⁹ FEIL, Erich; KROISENBRUNNER, Elke. *Zivilprozessordnung : Kurzkomentar für die Praxis*. Wien : Linde Verlag, 2003, s. 706.

Pokud by byly pokusy o zajištění výsledku opakovaně zmařeny a jejich opakování by znamenalo nepřiměřené průtahy v řízení, obsahuje rakouská právní úprava zvláštní institut umožňující považovat důkaz výsledkem svědka za prekludovaný. Způsob uplatňování tohoto prostředku k zajištění plynulosti řízení upravuje ZPO v ustanovení § 335. Soud je podle této úpravy povinen na žádost některé z procesních stran stanovit lhůtu, po jejímž marném uplynutí již nebude možné důkaz výsledkem tohoto svědka provést.

8.3.2.2 Povinnost svědka vypovídat a právo odepřít svědectví

Jak již bylo uvedeno výše, je součástí svědecké povinnosti i povinnost svědka vypovídat o tom, co na základě vlastního vnímání ví o rozhodných skutečnostech. V rakouském procesním právu, na rozdíl od naší právní úpravy, však neexistuje plnohodnotné právo odepřít výpověď, nýbrž jen právo odepřít odpověď na jednotlivé otázky.¹⁰⁰ Tato skutečnost vyplývá ze samotného textu zákona, který právo odepřít výpověď věcně omezuje, a to tím, že ač hovoří o právu odepřít výpověď, používá formulaci „odepřít výpověď na jednotlivé otázky“.¹⁰¹ V ustanovení § 321 odst. 1 ZPO je toto omezení vyjádřeno slovním spojením „Aussage über Fragen verweigern“. Proto je nutné, i dále v textu, chápat právo odepřít výpověď v tomto omezeném slova smyslu. Důvody, pro které může svědek odepřít výpověď, respektive odpověď na položenou otázku, jsou taxativním výčtem uvedeny v ustanovení § 321 ZPO.

Podle rakouské právní úpravy náleží svědkovi právo odepřít odpověď na položenou otázku v případě, pokud by mu odpověď mohla způsobit i pouhou „ostudu“ nebo nebezpečí trestního stíhání.¹⁰² Rakouský zákonodárce pro pojem „ostuda“ používá výrazu „Schande“ a rozumí jím cokoliv, co by mohlo výrazně ovlivnit způsob, jakým bude okolí na dotčenou osobu nahlížet. Vždy však bude nutné brát ohled na okolnosti konkrétního případu. Nebezpečí trestního stíhání lze spatřovat v případech, kdy již existuje oprávněné podezření, že učiněné jednání bude mít trestněprávně relevantní

¹⁰⁰ FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 509.

¹⁰¹ FASCHING, Hans W. *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004, s. 765.

¹⁰² § 321 odst. 1 ZPO

následky. Zahájení trestního stíhání či případné odsouzení nemá na posouzení oprávněnosti odepření výpovědi, respektive odpovědi, vliv.¹⁰³

Odpověď lze oprávněně odepřít i v případě, pokud by uvedené následky hrozily svědkově manželovi, příbuzným v linii přímé, v linii pobočné do druhého stupně a osobám, jejichž vztah ke svědkovi je založen osvojením, pěstounstvím, či jen poručenstvím. Stejně tak je možné, podle rakouské právní úpravy, odepřít odpověď na položenou otázku v případě, pokud by v jejím důsledku vznikla svědkovi, popřípadě výše uvedeným osobám, bezprostřední majetková újma.

Rakouský civilní procesní řád však dbá i na povinnost nevypovídat o skutečnostech, na které se vztahuje státem uznaná povinnost mlčenlivosti, a o skutečnostech, jejichž vyzrazení by způsobilo porušení uměleckého nebo obchodního tajemství.¹⁰⁴ Obdobně jako v našem právním řádu, je však pro takovéto případy stanovena možnost zproštění povinnosti mlčenlivosti tím, v jehož prospěch byla tato povinnost uložena. Pokud by k takovému zproštění došlo, bude svědek povinen vypovídat. Odvolat prohlášení o zproštění povinnosti mlčenlivosti, je možné pouze do doby, než bude výslech svědka zahájen. K pozdějšímu odvolání by soud nemohl přihlížet.¹⁰⁵

Svědék musí být před výslechem o právu odepřít výpověď poučen, a to ve smyslu podání informace, na jaké otázky je oprávněn odepřít odpověď.¹⁰⁶

Pokud se svědek dovolává svého práva odepřít výpověď, respektive odpověď na položené otázky, musí důvody, pro které tak činí, uvést písemně nebo ústně, a to před jednáním nařízeném k jeho výslechu nebo při tomto jednání. I kdyby svědek uplatnil důvody, pro které je možné výpověď odepřít, ještě před tímto jednáním, nezbavuje jej to povinnosti dostavit se k soudu.¹⁰⁷ Pokud by kterákoliv z procesních stran s odepřením

¹⁰³ FASCHING, Hans W. *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004, s. 768.

¹⁰⁴ § 321 odst. 1 ZPO

¹⁰⁵ FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 511.

¹⁰⁶ § 339 odst. 1 ZPO

¹⁰⁷ FASCHING, Hans W. *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004, s. 787.

výpovědi nesouhlasila, musel by svědek důvody, pro které výpověď odpírá, prokázat. O oprávněnosti důvodů rozhoduje procesní soud.

Pokud by svědek odpíral výpověď bez udání důvodů, nebo poté, co jeho důvody nebyly shledány oprávněnými, bylo by možné použít donucovací prostředky k vynucení jeho výpovědi, a to dokonce formou exekuce, jejíž užití ZPO předvídá v ustanovení § 325 odst. 1. Rakouská právní úprava tedy připouští možnost vynucení této části svědecké povinnosti za použití nuceného výkonu.¹⁰⁸ Nadto je svědek ve všech případech neoprávněného odpírání svědecké výpovědi povinen k náhradě nákladů vzniklých v důsledku zmařeného nebo opožděného dokazování.¹⁰⁹

Jelikož má neoprávněné odepření svědecké výpovědi stejné důsledky jako neoprávněné nedostavení se na předvolání k soudu,¹¹⁰ bylo by v případě, kdy by svědek nadále odmítal neoprávněně vypovídat, možné využít úpravu prekluze svědeckého důkazu uvedenou v ustanovení § 335 ZPO, která po marném uplynutí procesním soudem stanovené lhůty nedovoluje důkaz výsledkem svědka provést.

8.3.2.3 Povinnost složit přísahu

Svědecká povinnost podle rakouské právní úpravy zahrnuje vedle povinnosti dostavit se k soudu a vypovídat také povinnost stvrdit výpověď svědeckou přísahou. Přísaha jako procesní institut je chápána jako dovolávání se Boha jako svědka toho, že svědek při své výpovědi vypověděl pravdu, nebo že pravdu teprve vypoví.¹¹¹ Příklad je totiž možné skládat buď před podáním výpovědi, kdy svědek stvrzuje, že v následujícím výsledku bude vypovídat pravdivě, tzv. „Voreid“, nebo až po svědkově výpovědi, kdy se přísaha pravdivé výpovědi vztahuje na již vypovězené skutečnosti, tzv. „Nacheid“. Zpravidla v procesu převládá přísaha provedená před vlastním výsledkem. Kromě dovolávání se Boha může být přísahou i jiné slavnostní stvrzení pravdivosti výpovědi, například z důvodu odlišné víry vyslýchaného.

¹⁰⁸ FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 509.

¹⁰⁹ § 326 odst. 2 ZPO

¹¹⁰ FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 509.

¹¹¹ FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 512.

Z ustanovení § 336 odst. 2 ZPO lze vyčíst, že ač zákon složení přísahy svědkem předpokládá, rozhodnutí o tom, zda má být svědek v konkrétním případě podroben svědecké přísaze, je přenecháno soudu. Rozhodnutí o upuštění od povinnosti svědka složit svědeckou přísahu připadá v úvahu zejména v případě, pokud žádná z procesních stran takovou povinnost do doby ukončení výslechu svědka výslovně nevyžaduje. Povinnost svědka složit přísahu by měla být omezena jen na nejnütnější případy, kdy lze v konkrétním případě, zejména s ohledem na osobnost svědka, skutečně očekávat, že přísaha u něj vzbudí rozhodnutí k pravdivé výpovědi.

Na základě předběžného dotazování svědka, si soud také může rozhodování o tom, zda má být výpověď svědka stvrzena přísahou, vyhradit až na dobu po provedení svědkova výslechu.¹¹² V takových případech bude podle ustanovení § 338 odst. 1 ZPO nutné svědka před zahájením výslechu poučit zejména o významu přísahy, která po něm může být po provedení výslechu požadována, a o povinnosti uvádět ve své výpovědi pravdu. Soud po provedeném výslechu od povinnosti složit přísahu upustí zpravidla v případě, nemá-li podaná výpověď pro rozhodnutí věci podstatný význam.¹¹³

Pokud soud o povinnosti složení přísahy rozhodne, nemůže svědek složení přísahy odmítnout. Neoprávněné odepření svědecké přísahy by vyvolalo stejné následky jako neoprávněné odepření výpovědi.¹¹⁴ Výjimky z povinnosti složit přísahu předvídá zákon v ustanovení § 336 odst. 1 ZPO, a to konkrétně u osob, které již byly pravomocně odsouzeny rakouským nebo cizozemským soudem pro křivé svědectví nebo křivou přísahu a u osob, které v době okamžiku výslechu nedosáhly čtrnáctého roku věku nebo které pro nedostatečnou rozumovou vyspělost nejsou schopny povahu a význam svědecké přísahy pochopit.

Přísaha jako procesní institut sehrává významnou roli zejména při hodnocení důkazů. Svědecké výpovědi, která byla stvrzena přísahou, však nelze jednoznačně přisuzovat vyšší důkazní sílu, než výpovědi, která pod přísahou podána nebyla.

¹¹² § 337 odst. 1 ZPO

¹¹³ FASCHING, Hans W. *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004, s. 816.

¹¹⁴ § 336 odst. 3 ZPO

Takováto úvaha vyplývá ze zásady volného hodnocení důkazů, ze které rakouská právní úprava při hodnocení provedených důkazů vychází.

Jelikož z uvedeného vyplývá, že povinnost svědecké přísahy je v rakouské právní úpravě stanovena pouze fakultativně, stal se přísežný výslech svědka v civilních věcech spíše výjimkou.¹¹⁵

8.3.3 Postup při výslechu svědka podle rakouské právní úpravy

První rozdíl v postupu při výslechu svědka, který významně odlišuje naši právní úpravu od rakouské, je požadavek, od kterého náš zákonodárce upustil, a to aby svědkové nebyli vyslýcháni v přítomnosti svědků, jejichž výslech má teprve proběhnout. S ohledem na možnost opakovaného výslechu, je každý již vyslechnutý svědek zároveň svědkem, který by mohl být v budoucnu vyslýchán opětovně. Z tohoto důvodu by mělo být svědkovi povoleno zůstat po svém výslechu v jednacím síni jen v případě, je-li možnost jeho budoucího výslechu vyloučena. Rakouská právní úprava tedy výslovně požaduje, aby byli svědkové vyslýcháni odděleně, a to v pořadí, které určí soudce provádějící výslech.¹¹⁶

Další odlišnost od naší právní úpravy představuje již výše naznačená úprava zabývající se otázkou opakování výslechu. I v řízení před českými soudy může nastat situace, kdy bude z jakéhokoliv důvodu nutné provádět výslech svědka znovu. Pokud by se v takovém případě objevily při výslechu svědka odchylky, je svědek soudcem provádějícím výslech zpravidla vyzván, aby odchylky a změny ve výpovědi objasnil. Takovýto postup však vychází z pouhé praxe soudů, na rozdíl od rakouské právní úpravy, která se problematikou opakovaného výslechu výslovně zabývá. Podle ustanovení § 344 odst. 1 ZPO může procesní soud nařídit z moci úřední nebo na žádost opakování výslechu svědka, zejména v případě, kdy svědci nebyli řádně a úplně vyslechnuti, nebo když jejich výpověď, s ohledem na relevantní části výpovědi, trpí nejasnostmi a neurčitostmi. Možnost opakování výslechu rakouská právní úprava

¹¹⁵ FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 512-513.

¹¹⁶ FASCHING, Hans W. *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004, s. 817.

připouští i v případě, kdy svědci sami považují za nutné svoji výpověď doplnit nebo opravit.

Velmi významnou odchylku od naší právní úpravy lze nalézt ve čtvrtém odstavci ustanovení § 339 ZPO, který umožňuje, aby byli svědci, jejichž výpovědi se navzájem odlišují, postaveni tváří v tvář. Jedná se o možnost konfrontace, kterou naše právní úprava umožňuje použít pouze v řízení trestním. Aby bylo možné konfrontaci svědků provést, obsahuje rakouský civilní procesní řád ustanovení, podle kterého nesmí žádný z předvolaných svědků, jejichž výslech byl již proveden, bez výslovného svolení soudu opustit soudní budovu.¹¹⁷

Posledním rozdílem, na který je vhodné poukázat a který odlišuje postup při výslechu svědka v rakouské právní úpravě od úpravy naší, je problematika pokládání otázek svědkovi. Obdobně jako v naší právní úpravě je nejprve zjišťována svědkova totožnost a okolnosti, které mohou mít vliv na jeho věrohodnost. Rakouský civilní procesní řád ale dále výslovně nestanoví, že po tomto zjištění, je nutné nechat svědka souvisle vypovědět vše, co o věci ví. Důvodem takovéto úpravy je zabránit tomu, aby svědek pouze přednesl naučenou výpověď, která by pro soud neměla žádnou hodnotu. Ihned po všeobecném výslechu proto následují otázky předsedy senátu, případně i dalších členů senátu, a otázky přítomných stran. Rakouský zákonodárce dále neurčuje, jaké otázky mají následovat, čímž se soudci provádějícímu výslechu dostává značné volnosti, která mu dovoluje reagovat na specifika svědkovi osobnosti. Soudce tak může vhodnými otázkami například svědkovi pomoci nabýt sebevědomí a jistotu, pokud mu nezvyklá situace brání v soustředění se a v plynulém slovním projevu.¹¹⁸ Jedinou směrnicí, kterou rakouský zákonodárce dává je, že se má jednat o otázky „vhodné“ pro zjištění rozhodných skutečností. Dikce zákona používá výraz „geeignete Fragen“.¹¹⁹

V souvislosti s uvedenými rozdíly v postupu při výslechu svědka vyvstává otázka, které z uvedených odlišností, by bylo možné uplatnit i v řízení před českými soudy. O problematice přítomnosti dosud nevyslechnutých svědků v jednací síni bylo

¹¹⁷ § 339 odst. 2, odst. 3 ZPO

¹¹⁸ FASCHING, Hans W. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004, s. 818.

¹¹⁹ § 340 odst. 2 ZPO

již pojednáno v části zabývající se postupem při výslechu svědka podle naší právní úpravy. Ačkoliv rakouský zákonodárce úpravu nepřipouštějící přítomnost svědků, jejichž výslech má teprve proběhnout, výslovně upravuje pouze v souvislosti s možností opakování výslechu, nelze opomenout ani možnost ovlivnění svědkovy výpovědi dosavadním průběhem jednání s různými důsledky pro následnou věrohodnost provedeného důkazu výslechem svědka. Proto je dle mého soudu vhodné, přiklonit se k názoru, který již byl uveden ve zmiňované kapitole, a stejně tak jako rakouský zákonodárce na odděleném výslechu svědků setrvávat.

Co se týče úpravy konfrontace již vyslechnutých svědků, není dle mého názoru nutné zavádět tento institut i do civilního řízení, ačkoliv je v řízení trestním poměrně často využíván. Soudce provádějící výslech má k dispozici mnoho dalších prostředků, kterými může možné odlišnosti ve výpovědích již vyslechnutých svědků odstranit, zejména provedením jiných, účastníky nenavržených důkazů, tak jak mu ukládá i povinnosti hodnocení důkazů v jejich vzájemné souvislosti.

Dle mého soudu nelze označit za vhodnější ani úpravu, podle které rakouský zákonodárce výslovně nepožaduje postup odpovídající naší první části výslechu ad specialia, tedy části monologické. Názor, že většina svědkových výpovědí k věci představuje pouze naučený přednes bez důkazní hodnoty, nesdílím. Význam monologické části výpovědi je nutné spatřovat zejména v tom, že umožní svědkovi nabýt jistotu v nezvyklé situaci a soudci poskytne lepší obraz o osobnosti svědka. Pro soudce souvislá výpověď představuje důležitou část, při které získává přehled, na jaké skutečnosti se při kladení otázek bude muset zaměřit a jakým způsobem bude svědkovi otázky pokládat. Je však nutné připomenout, že i rakouská soudní praxe se k tomuto názoru přiklání a svědkovi často na počátku výslechu umožňuje vypovědět vše, co sám o věci ví.¹²⁰

¹²⁰ FASCHING, Hans W. *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004, s. 818.

Závěr

Cílem mé práce bylo nejen podání uceleného přehledu obsahujícího popis právní úpravy dotýkající se výslechu svědka, ale i přispět k pochopení nynější právní úpravy s ohledem na historický vývoj tohoto důkazního prostředku. Úvodní kapitola jasně dokládá, že k pojetí důkazního prostředku výslechu svědka tak, jak jej známe dnes, přispělo mnoho změn ve vývoji jak společenském, tak i ve vývoji principů civilního důkazního řízení.

Výklad pojednávající o současné právní úpravě důkazního prostředku výslechu svědka dává za pravdu tvrzení, že tento důkazní prostředek patří nejen k nejčastěji používaným důkazním prostředkům v civilním řízení, ale i k důkazním prostředkům, jejichž provádění je možné označit za jedno z nejnáročnějších. Náročnost provádění důkazu výslechem svědka lze opravdu spatřovat právě v samotné osobnosti vyslychaného, která nutí soudce provádějícího výslech, aby se na výslech svědka řádně připravil a mohl tak reagovat na specifika svědkovy osobnosti. Soudce provádějící výslech nese odpovědnost i za to, zda budou pokládané otázky srozumitelné právě tomu svědkovi, který je vyslychán. Musí být také připraven korigovat výpověď svědka takovým způsobem, aby svědek vypovídal k věci a neodbíhal do detailů nedůležitých pro rozhodnutí věci. Z uvedeného jasně vyplývá, že je to právě soudce, na kterého jsou při provádění důkazu výslechem svědka kladeny nejvyšší nároky.

Lidský faktor představovaný osobností vyslychaného však nečiní problémy pouze při samotném provádění důkazu výslechem svědka. Jak vyplývá z části pojednávající o hodnocení důkazů, obtíže často vyvstávají i při následném hodnocení provedeného důkazu výslechem svědka. V této souvislosti je opět nutné zdůraznit roli soudce provádějícího výslech, který má možnost přímo v jednacím síni pozorovat chování svědka při výslechu. Právě poznatky získané přímým pozorováním vyslychaného totiž mohou významně přispět k hodnocení věrohodnosti svědka, respektive k hodnocení svědecké výpovědi. Lze dojít k závěru, že je to zejména zkušenost soudce, nabytá dlouholetou soudcovskou praxí, která poskytuje záruku správného hodnocení svědecké výpovědi.

Z výše uvedených kapitol lze též vyčíst, že ani v současné době nelze právní úpravu dotýkající se výslechu svědka považovat za statickou. Příkladem může být již

několikrát zmiňovaná změna v úpravě postupu při výslechu svědka, která již nepožaduje, aby dosud nevyslechnutí svědci nebyli přítomni jednání předcházejícímu jejich výslechu. S ohledem na uvedené názory, soudní praxi, a i v porovnání s řízením trestním či s rakouskou úpravou je možné, že i tato úprava dozná dalších změn. Ani vývoj právní úpravy ostatních institutů dotýkajících se výslechu svědka však nelze do budoucna zastavit, a to zejména s ohledem na proces sbližování právních řádů v rámci Evropské unie. Otázkou ale je, jaké principy by měly být základními stavebními kameny pro jednotnou úpravu.

Jak již bylo uvedeno výše, byla důvodem ke zpracování kapitoly pojednávající o komparaci naší právní úpravy důkazního prostředku výslechu svědka s úpravou rakouskou účast na studijním programu LLP Erasmus a zvědavost vysledovat soulady a rozpory v těchto právních úpravách. V této kapitole jsem se snažila postihnout společné rysy, na kterých úprava výslechu svědka v těchto právních úpravách spočívá, i vystihnout nejpodstatnější rozdíly, které obě právní úpravy odlišují.

Uvedení základních rozdílů mě vedlo k úvaze zabývat se možností uplatnit některé instituty z rakouské právní úpravy i v řízení před českými soudy. V souvislosti s odlišným postupem při výslechu svědka podle rakouské právní úpravy jsem se v rámci porovnávání obou úprav zabývala zejména možností konfrontace již vyslechnutých svědků a možností upuštění od požadavku, aby svědek na počátku výslechu vypověděl vše, co sám o věci ví. Výslovná úprava svědecké způsobilosti i podrobné popsání uplatňování donucovacích prostředků pro splnění povinnosti dostavit se k soudu, které zvolil rakouský zákonodárce, ale také vedou k zamyšlení, zda by takováto úprava nalezla své uplatnění i v našem právním řádu.

Zajímavá otázka vyvstává i v souvislosti s institutem svědecké přísahy. Z části zabývající se svědeckou přísahou vyplývá, že tento institut má sloužit k vyvolání rozhodnutí podat pravdivou výpověď, a to zejména s ohledem na náboženské vyznání vyslychaného. Domnívám se, že takováto úprava může mít jisté opodstatnění v zemích se silnou náboženskou kulturou, nikoliv v zemích, ve kterých díky historickému vývoji ztratilo náboženství na významu. Dle mého názoru by měla v civilizovaném právním státě pro zajištění podání pravdivé výpovědi postačovat hrozba trestního stíhání. Je pravdou, že i po náležitém poučení o trestněprávních následcích křivé výpovědi často

dochází k tomu, že je svědkova výpověď zkreslena nepravdivými údaji, nemyslím si ale, že by dodatečné podrobení svědka přísaze vedlo k zásadním změnám v jeho výpovědi. Z části pojednávající o svědecké přísaze tak, jak je uplatňována v rakouské právní úpravě, je však zjevné, že i v řízení před rakouskými soudy se stal přísežný výslech spíše výjimkou a soudní praxe od požadavku podrobení svědka přísaze upouští.

Z kapitoly pojednávající o komparaci rakouské právní úpravy výslechu svědka s naší právní úpravou je též patrné, že i na území Evropské unie se stále nacházejí státy, jejichž úprava se novelizacím směřujícím k zjednodušení a zprůhlednění právní úpravy a s nimi souvisejícím urychlením soudního řízení vyhýbá. Rakouský zákonodárce detailně, a dovolím si tvrdit, že místy až nepřehledně, upravuje takové instituty, které lze v rámci rozvinutého právního státu s bohatou právní historií ze zákonného textu vyloučit a ponechat jejich dotváření soudní praxi. Příkladem může být podrobná úprava postupu při výslechu svědka, která dává soudci provádějícímu výslech, na rozdíl od naší právní úpravy, minimální možnost postupovat v rámci obecných opatření k zajištění splnění účelu jednání. Úprava obsažená v rakouském procesním řádu tak, dle mého názoru, budí obavu z kazuičnosti a nemožnosti pohybu v rámci zákona. Je však nutné zohlednit i historicko-právní vývoj germánské kultury, pro které je preciznost, důsledné dodržování postupů a lpění na detailech typické.

Pokud by mělo opravdu dojít ke sjednocení právních řádů v rámci Evropské unie, dostává se do popředí i otázka, jak dalece je vhodné, pro jednotnou úpravu v rámci dokazování, vzít v úvahu prvky, které se uplatňují v tzv. advokátském procesu, na kterém je postaveno soudní řízení v zemích anglosaské právní kultury. Soudce zde dokazování neřídí, nýbrž pouze usměrňuje, a odpovědnost za průběh jednání a rozsah dokazování tak přechází na procesní strany. V rámci výslechu nejen svědků je pak možnost soudu zasahovat do jeho průběhu významně omezena zejména tím, že provádění výslechu je přenecháno výhradně účastníkům samotným.¹²¹ Soudce je opravdovým nezúčastněným třetím, který pouze pozoruje před ním probíhající spor.

Naše současná právní úprava soudci nadále ponechává mnoho možností, jak průběh důkazního řízení ovlivnit. V případě důkazního prostředku výslechu svědka je mu tato možnost dána například tím, že jen na jeho úvaze záleží, jaký prostor k dotazům

¹²¹ JIRSA, Jaromír. *Perspektivy českého civilního procesu*. Právní rozhledy. 2008, roč. 16, č. 12, s. 433.

účastníkům či jiným osobám poskytně a jen soudce, respektive v některých případech senát, rozhoduje, zda připustí položení určité otázky. Nejedná se však o takové zásahy, které souvisejí se striktním dodržováním postupů a znemožňují přizpůsobování výslechu individuálním okolnostem případu. V soudní praxi ani není důsledné lpění na všeobecném postupu při výslechu svědka možné, a to zejména s ohledem na několikrát zmiňovaný lidský prvek, který průběh výslechu svědka činí často nepředvídatelným. Pokud by však mělo, v důsledku směřování k jednotnosti evropských právních řádů, dojít k přijetí pravidel, na kterých spočívá advokátský proces, byla by pravomoc soudu zasahovat do důkazního řízení omezena.

Vyvstává však otázka, který přístup je pro právní řády právních států s rozvinutou právní kulturou vhodnější. Dle mého názoru si musíme zejména zodpovědět, zda je opravdu vhodné a možné, ponechat účastníkům volnou ruku a spoléhat se na jejich právní zasvěcenost, či zda je stále nutné, ponechat soudu široké pravomoci, které slouží k usměrňování a řízení procesu, čímž zajišťují jak nezbytnou rychlost řízení, tak i nutnou autoritu soudu. I některé části této práce mohou být podkladem pro možné úvahy, do jaké míry jsou zásahy do stávajících právních řádů vhodné a do jaké míry je soudní praxe ovlivněna předchozí úpravou a inklinuje spíše k dodržování stávajících zvyklostí.

Resumé

Examination of a witness in civil proceedings

The theme of this thesis is an examination of a witness in civil proceedings. The reason for choosing this theme was the internship at the District Court I had absolved, which allowed me to become more familiar with this topic and to know certain specifics of this means of evidence. Since the examination of a witness is one of the most frequent and used means of evidence, it deserves attention by itself.

The thesis is composed of eight chapters. The first chapter deals with history of examination of a witness in the Czech lands, which was significantly influenced by old Roman civil procedure. Medieval civil proceedings in its early stages used in particular official witness provided in written form. In the course of time, the civil proceedings desisted from the official witness and oral testimonies prevailed. An interesting part of this chapter is an excursion into the heart of the oldest Czech legal documents and the view of the literal legislation of testimony.

The aim of the following chapter is an overview of basic concepts and principles affecting the process of inquiry and evidence in general, which makes it easier to understand the following chapters, which are already dealing with the current legislation of examination of a witness.

Under current legislation, on which the third to fifth chapter is focused, the witness is an individual who is not a party in the civil proceedings and which is able to reproduce before the court the perception of reality as happened in the past. No further restrictions on eligibility to testify are set. The law establishes a general obligation of anyone who was summoned to the court summons to appear and testify as a witness. Since the law allows exceptions to this obligation, this part of the thesis deals with the option of refusing the testimony, with the protection of classified information, and with an obligation of confidentiality.

In order to be able to perform an examination of a witness, the so-called detaining measures are used. The detaining measures are an escorting the witness to the court and a disciplinary penalty. Therefore, the fourth chapter deals with the ways to summon a witnesses to the court, and the aforementioned detaining means. Current

legislation also envisages the penal consequences of perjury, the explanation of which is also part of this chapter.

The fifth chapter is dealing with the process of the examination of a witness, and describes how the examination of a witness is carried out. It explains that at first, the identity of the witness is verified and the circumstances which may affect the witness' credibility are detected. Only after is the witness left for continuous testimony and after such testimony, it is possible to ask witness questions.

The next chapter deals with the assessment of evidence, first in general terms with regard to the principle of free assessment of evidence and then with focus on the evaluation of particular evidence. It is explained that the evidence of witness testimony should be assessed particularly in terms of seriousness or importance, legitimacy and truthfulness. For the assessment of the testimony is typical the evaluation of the credibility of submitted evidence, whereas this chapter explains how this assessment is made.

The issue of examination of a witness is connected with the institute of the witness's fee; therefore, the last chapter but one deals with this issue. The witness's fee represents reimbursement of expenses to a witness in connection with providing a testimony. There is also made clear what compensation may be admitted to a witness and how to claim the reimbursement from the court.

The last chapter of this thesis deals with the comparison of our regulation of the witness's testimony with the Austrian law. The reason for the involvement of such a chapter in the thesis has been my participating in the LLP Erasmus program in Austria and intention to trace differences as well as common elements of these two jurisdictions with regard to the witness's testimony. The merit of this chapter is to describe the particular institutes that are unknown to our legal system, such as the obligation to take a witness oath.

Since the aim of this work is not merely to describe the current regulation of the examination of a witness as a mean of evidence, but also understanding of historical influences, in which the evidence is framed, this thesis concludes sort of polemic about the possibility of further development, in connection with possible future unification of laws within the European Union.

Klíčová slova - Key words

výslech svědka - examination of a witness

důkazní prostředky - means of evidence

hodnocení svědecké výpovědi - evaluation (assessment) of the testimony

Seznam použité literatury

Monografie

ADAMOVIÁ, Karolina a kol. *Dějiny českého soudnictví od počátků české státnosti do roku 1938*. Praha : LexisNexis CZ, 2005.

ADAMOVIÁ, Karolina; SOUKUP, Ladislav. *Prameny k dějinám práva v českých zemích*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009.

FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichisches zivilprozeßrechts : Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990.

JIRSA, Jaromír; VÁVRA, Libor; JANEK, Kryštof; MEDUNA, Petr. *Klíč k soudní síni : příručka pro začínající soudce a advokáty*. Praha : LexisNexis CZ, 2006.

MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha : Leges, 2010.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Český civilní proces : vysokoškolská právnická učebnice*. Praha : Linde Praha, 1997.

STAVINHOVÁ, Jaruška; LAVICKÝ, Petr. *Základy civilního procesu*. Brno : Masarykova univerzita Brno, 2009.

STUMVOLL, Heinrich. *Zivilgerichtliches Verfahren*. Wien : LexisNexis, 2004.

WINTEROVÁ, Alena. *Občanské právo procesní : studijní příručka*. Praha : ISV nakladatelství, 1996.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní : vysokoškolská učebnice*. Praha : Linde Praha, 2008.

Komentáře

DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád : komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009.

FASCHING, Hans W. *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen*. Wien : Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2004.

FEIL, Erich; KROISENBRUNNER, Elke. *Zivilprozessordnung : Kurzkomentar für die Praxis*. Wien : Linde Verlag, 2003.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník : komentář. II, § 140-421*. Praha : C. H. Beck, 2010.

ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. Praha : Linde Praha, 2009.

Články

FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Acta Universitatis Carolinae, Iuridica 20/Monographia XXI, 197, s. 9-102.

JIRSA, Jaromír. *Perspektivy českého civilního procesu*. Právní rozhledy. 2008, roč. 16, č. 12, s. 427-434.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 12. 1997, sp. zn. III. ÚS 149/97

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2678/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2001, sp. zn. 26 Cdo 2505/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2001, sp. zn. 33 Odo 388/2001

Právní předpisy

Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „JŘ“)

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“)

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „LZPS“)

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně utajovaných informací“)

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“)

Zákon č. 119/1992 Sb., o cestovních náhradách, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o cestovních náhradách“)

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“)

RGBl. Nr. 113/1895, Zivilprozessordnung, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPO“)

Elektronické zdroje

[http://www.jusline.at/Zivilprozessordnung_\(ZPO\).html](http://www.jusline.at/Zivilprozessordnung_(ZPO).html)